

M7HUS

Oktoober 2017 — Nr. 22

Ettevõtlikkus
ja vabatahtlik
tegevus

Vabatahtlik tegevus pole „minge ja tehke“!

Vastab Ott Pärna, küsib Gea Grigorjev

Uus prekariaat ja vabadus

Adah Parris — kommenteerib Tiina Saar-Veelmaa

Tulevik ei ole mägede taga!

Susie Nicodemi — kommenteerib Reet Kost

Rahvusvaheline kogemus — kas konkurentsieelis tööturul?

Katrin Pihl — kommenteerib Regina Rahn

Milleks meile ettevõtlikkus?

Liisi Hansen

Analüüsi „Noorsootöö võimalused noorte ettevõtlikkuse toetamisel“ kokkuvõte

Aune Lillemets

EntreComp – Euroopa ettevõtlus-pädevuse raamistik: mida see noorsootöötajatele tähendab?

Margherita Bacigalupo

Noorte sotsiaalne ettevõtlus = ettevõtlikkuse õpiväljundite superpakett

Jaan Aps, Andry Padar

Superheroes ja uue aja kangelased

Eva Ponomarjov — kommenteerib Maari Põim

Näiteid ettevõtlikkuse toetamisest

Laura Kalda, Pille-Riin Saarse, Lauri Soosaar — eessõna Liisi Noode

03 — 06

07 — 10

11 — 14

15 — 18

19 — 22

23 — 26

27 — 28

29 — 32

33 — 38

39 — 42

Ettevõtlikkus ja vabatahtlik tegevus on üksteisega väga tihedalt seotud. Võiks isegi küsida — kas vabatahtlik tegevus tingib ettevõtlikkuse või eeldab seda? Vabatahtlik tegevus on suurepärane viis arendada inimestes ettevõtlikkust, ühtlasi meelitab mõtestatud ja eesmärgiga vabatahtlik tegevus ligi ettevõtlikke inimesi. Vastus eelnevale küsimusele võiks olla, et mõlemat — vabatahtlik tegevus võimaldab inimesel astuda esimesi samme, et arendada endas ettevõtlikkust, ning ühtlasi pakub väljundit juba ettevõtlikele inimestele, kes otsivad eneseteostust.

Poliitikauuringute keskuse Praxis 2013. aasta uuringu-aruandest „Vabatahtlikus tegevus osalemine Eestis 2013” selgub, et vabatahtlikus tegevuses osaleb ligi kolmandik eestlastest (31%), seehulgas on 15–24-aastased noored aktiivsemad kui rahvastik keskmiselt — vabatahtlikus tegevuses osalenute osakaal selles vanuserühmas on 42%. Kui mõelda sellele, et vabatahtlikus tegevuses osalemine võib tähendada, et ollakse aktiivne Kaitseliidu liige, osaletakse õpilasesinduse töös, kogutakse mõnele heategevusorganisatsioonile annetusi, jagatakse spordivõistlusel söögipunktis jooki ja näkse või osaletakse Teeme Ära! talgutel, siis võiks arvata, et küsimus seoses vabatahtliku tööga ei ole mitte „Kas vabatahtlik töö on minu jaoks?”, vaid hoopis „Milline vabatahtlik töö on minu jaoks?”. Neli aastat tagasi olid 42% Eesti noortest astunud esimese sammu.

Keegi meist ei sünni ettevõtlikuna ja vabatahtlik tegevus ei ole meisse sisse kodeeritud. Ettevõtlikkus on eelkõige hoiak ja pädevus, mille elu jooksul omandame, ning vabatahtlik tegevus algab kaasamisest ja jõuab sinna- maani, kus me ise enda jaoks mõtestame, millesse ja kuidas me oma vaba aega soovime panustada. Seega on väga suur roll sellel, kuidas maast madalast noortele ettevõtlikkust avatakse ja kuidas nad vabatahtlikesse tegevustesse tuuakse. Ettevõtliku suhtumise ja pädevuse arendamiseks ning vabatahtliku tegevuse pakkumiseks ja mõtestamiseks on noorsootööl suurepärased eeldused, sest noorsootöö mitteformaalne õhkkond ja paindlikkus võimaldab kaasata igas vanuses inimesi ja läbi viia algatusi koostöös avaliku, era- ja mittetulundussektoriga.

Järgnevates lugudes avatakse ettevõtlikkust kui pädevust, kui oskust, mis kandub üle igasse eluvaldkonda, mitte ei väljendu pelgalt ettevõtluses. Leiate näiteid sellest, mida juba Eestis tehakse ning millised trendid ja arengud on Euroopas. Avalooks on intervjuu, mis keskendub vabatahtlikule tööle, tutvustades selle olemust ja rääkides sellest kui elustiilist. Vabatahtlik töö ei piirne ainult kohaliku tasandiga. ELi liikmesriikides on suur roll Euroopa Vabatahtlikul Teenistusel (EVT), seega tuleb mitmes loos juttu ka rahvusvahelise vabatahtliku kogemuse erinevatest vormidest, murekohadest ja arengutest ning selle kasust noorele tööturul. Head ideekorjet!

Vastab Ott Pärna
Majandusekspert, ettevõtja ja
spordivabatahtlik
Küsiib Gea Grigorjev
Vabakutseline ajakirjanik

www.scult.com
www.facebook.com/ScultEstonia

Vabatahtlik tegevus pole „minge ja tehke!”, vaid „ma lähen, teeme koos!”

Mis juhtuks, kui meid tabaks maavärin magnitudiga 15? Kas võib kindel olla, et kui ajas tagasi rännata, siis rändaja asukoht ruumis ei muutu? Mis saaks Maast, kui Päike äkitselt kustuks? Kui kiiresti saab üle sõita teele ehitatud „lamavast politseinikust” nii, et sa ise ellu jääksid? Mida tooks kaasa see, kui kõik maailma ookeanid veest tühjendada? Kas on võimalik ujuda kasutatud tuumakütuse basseinis? Kui palju internet ruumi võtab? (Munroe 2015)

Need on vaid mõned paljudest absurdsest hüpoteetilisest küsimusest, millele populaarse veebikoomiksi autor ja endine NASA robotik Randall Munroe püüab raamatus „Mis oleks, kui...” teaduse toel lahendusi leida. Ma olen just sisse astunud Rahvusvahelise Spordivabatahtlike Liikumise SCULT Eesti tillukesse kontoriruumi Tallinna Ülikoolis ja kapil olevas pikas raamatute reas pöörnitseb „Mis oleks, kui...” mulle otsa ning hakkab kahtlema, kas peamised küsimused, mida olen täna Otile esitama tulnud, ei lange lõpuks mitte sinna samasse absurdsete hüpoteetiliste pärimiste sekka: mis juhtuks siis, kui kõik inimesed tahaksid panustada vabatahtlikku tegevusse ja kuidas seda saavutada?

Lubadus

Võtame Otiga istet Tallinna Ülikooli uue hoone kohvikus. Siin on rohkem avarust ja valgust kui ülakorruse kontoriruumis. Siin on mõtetel ruumi. On suvi ja ülikool on peaaegu tühi. Ott tellib endale püreesupi, mis peaaegu vestluse lõpuni puutumatult ta ees seisab, sest ta räägib. Kirglikult ning hoogsalt. Peaaegu katkematu jadana. Asjadest, millele ta on südame andnud ja mida teised samuti teha võiksid. Me räägime vabatahtlikkusest.

„Vabatahtlik tegevus on selline asi, kus oled sina ja sinu lubadus,” teeb Ott mulle kohe alguses oma seisukoha selgeks. „Kuniks sa pole öelnud „jah”, ei pea sa tegelikult midagi tegema. Kõige olulisem ongi just see „jah/ei” koht. Samas ei pea sa kõikidele asjadele „jah” ütleva. Maailmas on mustmiljon asja

ning on selge, et sa ei jõua olla igas pulmas peigmees või pruut. Kõige olulisem on teha valik, kuhu sa tegelikult aega panustad. Mis on see koht, kus sinu antav lisaväärtus kaalub üle selle, et teed igal pool natukene. Mina olen sporditauastaga ja ka mu vanemad on olnud tihedalt spordiga seotud. Olen käinud nendega väiksest peale kaasas nii treeningutel kui ka laagrites. Ja kogu teadliku elu olen ma trennis käinud – sporti teinud. Noorena mäesuusatamises ja hiljem on lisandunud kestvausulad – triatlon, maratoni-jooks ja rulluisutamine. Teadlikus mõttes sai aga minu vabatahtlik tegevus alguse 2003. aastal, kui liitusin ettevõtlike noorte klubiga JCI. Otsisin tollal midagi, mis ei oleks mu töö, eraelu ega sport. Midagi teistsugust. Mõned tuttavad olid juba ees ja nii ma JCI-sse läksingi ning olen liige siiani – üks 200 000st üle maailma; JCI on ajalooliselt eriti levinud Ameerika Ühendriikides ja Jaapanis. Just seal olen kõige selgemini märganud, et erinevatel aegadel pakub see organisatsioon inimestele väga erinevaid väärtusi. Algul on see kindlasti noore arengukiirendi. Saadakse palju kontakte valdkondades, mis erinevad enda isiklikust erialasest valikust. Võrgustik laieneb väga tempokalt. Kusjuures, päriselus hinnataksegi sind ennekoike sinu *network’i* järgi, ütleb tabavalt Rootsi muusik ja filosoof Alexander Bard. Olgu see JCI, Roundtable või AIESEC – kõik need on ühiskondliku suunaga projekte täitvad organisatsioonid, mis pakuvad liikmetele arenguvõimalusi, kaasates neid oma projektide väljatöötamisse ja elluviimisesse. Päriselus saadaks selline kogemus kätte ehk 6–7 aasta jooksul, seal 1–2 aastaga. Seetõttu soovitan noortel

igal juhul liituda mis iganes noorte- või vabakonna organisatsiooniga. Laieneb silmaring ja võrgustik ning saadakse hulk kogemusi, mis on hiljem hindamatu väärtusega.”

Lisaks spordivabatahtlike liikumise SCULT ehitamisele ja Ettevõtlike Noorte Koja JCI liikmeks olemisele lööb Ott muu seas kaasa Let’s Do It! World maailmakoristuse nõukoja töös ning on juhtinud Eesti Majandus-mõtlejate Klubi, juhib sotsiaalset ettevõtet Spordiaasta MTÜ ning on eestvedajaks Eesti välismajanduspoliitika koostööplatvormi TeamEstonia ellukutsumises ja riigireformi mõttegrupis. Samuti käib ta tihti erinevatel spordivõistlustel vabatahtlikuks – talvel näiteks Lahti suusatamise maailmameistrivõistlustel Soomes ning äsja augustis kergejõustiku maailmameistrivõistlustel Londonis.

„Euroopas on 35 miljonit spordivabatahtlikku (s.o 7% Euroopa elanikkonnast). Seda on päris palju. Inglismaal öeldakse, et sport on kõige ulatuslikum valdkond, kus vabatahtlikku tööd tehakse. Eestis on see umbes 5.–6. kohal. Londonis ütles pea igaüks neist 4500 britist, kel õnnestus MMile spordivabatahtlikuks saada, et see on neile suur privileeg – tahtjaid oli neli korda rohkem. Ja inimestest oli taotluslikult sotsiaalne segu kokku pandud. Nii olid veerand vabatahtlikest noored, veerand seeniorid ning pooled vahepealsetest vanusegruppidest. Vabatahtlikele oli 24 riigist, nad rääkisid 65 keelt ja olid vanuses 18–84 aastat. Sport ei tähenda ju ainult seda, et jookseme medalile või treenime naabrimehega võidu – see on midagi palju enamat! Pigem elustiili küsimus,” vuristab Ott innukalt. „Teed ise sporti või toetad mõnda teist sportlast. Kui raha ei ole, aga aega on, käid kuskil abiks. Kui kuskilt alustada ei oska, küsid mõne treeneri käest nõu. Kui midagi hästi oskad, nõustad ka teisi. Seega on sport terve rida väärtusi, mitte ainult numbrid, kui kiiresti sa kilomeetrit või kümnet jooksed.”

Motivatsioon

„Vabatahtlikust tegevusest saadakse rohkem kui antakse,” on Ott sügavalt veendunud. „Aga see tuleb enda jaoks lahti mõtestada. Ainult väga pealiskaudselt vaadates on vabatahtlik tegevus mingi konkreetne asi, mille jaoks ma pean oma aja ära andma. Erinevates eluetappides inimesed saavad vabatahtlikkusest erinevaid asju, aga mida väljakujunenum isiksus on, seda rohkem peab ta endale selgeks tegema selle asja

n-ö *point’i*, miks ta seda teeb. Ma olen tihti märganud, et kui inimesed on enda jaoks selle mõtte leidnud, siis nad annavad ilma rahata suurema panuse, kui raha eest oleksid teinud. Niipea, kui makstakse, tekib ju tegelikult kaubanduslik suhe. Keegi maksab summa x ja keegi teeb koguse y tööd selle eest. Vabatahtlik töö põhineb lubadusel ja lubadust ei taha inimene tihtipeale devalveerida. Vabatahtlikule tegevusele annab inimene lubaduse ja südame. Raha eest tehakse asju, kus ei olda alati südamega asja juures,” võtab Ott oma mõtte mõnevõrra mõtlikul toonil kokku ning jõuab ampsata vaid ühe kiire lusikataie pooljahtunud supist, kui juba lisab, kelmikas muie suunurgas: „Ma ise ütlen alati, et vabatahtlikuks olemisest saadakse kindlasti palju sellist, mida ei osata oodata. See juba teebki selleks omaette huvitavaks! Ootusärevus sellest, et lähed saama midagi, mida sa tegelikult ei loodagi saada. Aga tegelikult saad lõpuks seda, mida sa tahad saada ja mida just sulle vaja on.”

Mõtestamine

„Mida noorte juhendajad ja noorsootöötajad saavad kindlasti koos noorega rohkem lahti rääkida, mida siis tegelikult ikkagi saadakse konkreetsest vabatahtlikkuse olemise kogemusest,” toob Ott jutu kohe väga selgete seoste lainele. „Noortel on vähem elukogemust ja tihtipeale ei oska nad niimoodi mõelda. Sest nad ei pruugi olla kunagi nõnda mõelnud. Nad lihtsalt pole pühendanud aega selle üle arutlemisele. SCULTiga näiteks käime koolides noortega kohtumas. Meie läbiviidava loengu nimi on „Spordivabatahtlikkus kui seiklus Eestis ja maailmas”. Loengus käsitlemegi seda, mis on sellega kaasnev seiklus ja teiselt poolt, mida noor enda jaoks sellest kõigest saab – mis on kaasnevad n-ö sotsiaalsed oskused. Sinna juurde kindlasti räägime ka sellest, mida tuleb noorel endal vabatahtliku tegevuse ajal panustada. 45 minuti lõppedes on alati umbes pool seltskonnast valmis kas või sel samal hetkel spordivabatahtlikuks minema. Nad on ivast aru saanud.” Otist kiirgab võidukust ning entusiasmi, kui ta jätkab: „Muidugi, igaüks korjab sellest kogemusest üles selle „oma”, paneb selle isikliku kogemuse konteksti. Aga mõni võib-olla alles siis saabki aru: „Ahah, see ongi vabatahtlik tegevus, mida ma seal X kohas kunagi tegin!” Ta polegi võib-olla varem seda üldse enda jaoks taolisel viisil lahti mõelnud. Nii et, räägi inimestega, siis nad saavad vabatahtlikkuse mõttest aru! Ja kui noor peale kooli

lõpetamist läheb töödandja juurde ning too küsib, mida ta teinud on, siis saabki ta ette lugeda, et olen käinud Otepää Ironmanil aitamas triatloni teha, toimetasin Helsinki poolmaratonil joogipunktides, olin PÖFFil vabatahtlik jne. See näitab kohe, et noorel on lai silmaring, ta on uudishimulik ja oskab mingid asjad ära teha. Et ta läheb kohale ja ta sõna peab. Ning noorel on üldse midagi, millest töödandjaga rääkida.”

See vestlus on pannud mu aju genereerima selgeid ligi 15 aasta taguseid pilte Geast, kellel olid kõik töövestlused alles ees; kes lõi aktiivselt kaasa kooli õpilasmavalitsuse tegevuses, käis kohalikus, alles loodavas noortekeskuses talgukorras radikaid värvimas ning liitus esimesel võimalusel sinna juurde tekitatud Noorteaktiiviga jne. Paralleelselt jooksevad mõtted praeguse, 31-aastase enda juurde, kes alles viimase 5–7 aasta jooksul on hakanud päriselt aru saama, millist rolli need tegevused on selle praeguse mina kujunemisel omanud. Mida ma sellest kõigest saanud olen. Mis väärtust see on kandnud ja edasi kannab. Taustal järjepidevalt kumisemas pisut mõru alatooniga tõdemus, et peaaegu alati on minu jaoks puudu olnud see link, vahelüli, kõrvalpilk. Keegi, kes oleks korra suurema kogemuse ja laiema maailmatajuga peegel enda läbitõttule, sest oskus iseenest peegeldada tekibki ju vaid nõnda.

Rõõmuga tõden, et ka Oti mõte tüürib edasi justnimelt samas suunas: „Kehalise kasvatus tundides arendatakse üldfüüsilist võimekust, aga minu meelest võiks õpetaja uurida, mis ala lapsele meeldib ning viia teda kontakti nende klubide ja treeneritega, kes sellega tegelevad, et siis näiteks kevadel ühiselt arutada, kuhu ollakse jõudnud. Nii on kehalise õpetaja justkui mentor. Inglismaal näiteks rõhutatakse väga selgelt, et kehalise kasvatus eesmärk on spordi sotsiaalse rolli tutvustamine – oskus võita, oskus kaotada, meeskonnamäng ja eestvedamine. Pädevused, mis on päriselus väga-väga vajalikud. Enne tunni algust istutakse koos maha ja räägitakse, mida nüüd tegema hakatakse. Ja kui mäng on läbi, istutakse uuesti maha, et arutada, mida nad tegid ja kuidas läks. Toimub pidev edasi- ja tagasisidestamine, nagu Ülo Vooglaid ütleb. Asja mõtestamine.”

Muutumine

Lugesin hiljuti Sirbist Tui Hirve taiplikku ja toredat mõtisklust tulevikutöö teemadel. Tema hinnangul iseloomustavad tuleviku-tööd kohanemisvõime, suutlikkus teha väga heal tasemel meeskonnatööd ja piisav ruum isiklikuks arenguks. Artiklis arutleb ta nõnda: „Leidub veel palju inimesi, kellele on täiesti enesestmõistetav iga päev kaheksa tundi midagi enam-vähem talutavat tehes maha tiksuda ja selle eest kord kuus raha vastu võtta. Motivatsiooniks piisab täiesti rahast ja sellest, mida selle rahaga tööst vabal ajal ette võtta annab. On aga üha suurenev kildkond, kellele peab iga töötund olema isiklikult läbi tunnetatud ja mõtestatud ning töö eest saadud raha on vajalik eluspüsimiseks, mitte töö mõtestamiseks. Seda kildkonda on tööandjal palju raskem motiveerida!” Ja lisab sinna juurde: „Põhimõtteliselt on tööturul tegemist vahetuskaubaga: töötaja investeerib ettevõtte konkurentsivõimesse, ettevõtte töötaja omasse, et ta saaks õigel ajal astuda sammu edasi. Ja tööandjal peab olema talle järgmine redelipulk ootel! Ta peab tööjõu üles ehitama nagu metsamees noorendiku, looma tingimused, kus töötaja saab areneda, tegeleda talle oluliste asjadega nii tööl kui ka kodus. Seda kõike tingimustes, kus tööandja isegi ei tea, mida homme päev toob, kas tal üldse on turgu ja nõudlust, ja kas sama toote peale, mis eile, või tuleb leiutada midagi hoopis uut. Ta peab alluvat usaldama, võtma arvesse tema vajadusi, kaasama teda planeerimisprotsessi, andma talle vastutust ja mänguruumi, kõrvaldama takistusi, võtma temaga ette suuri hüppeid ja väikesi lihvimisi.” (Hirv 2015)

Tulevikutöö muutumine käib selgelt käsikäes vabatahtliku tegevuse olemuse muutumi-sega. Ja Ott leiab, et see on tegelikult meile igati kasulik. „Kui vanasti oli nii, et vaba-tahtlikuna enamasti pühendati end ühele organisatsioonile hästi pikaks ajaks (nt keegi oli oma golfiklubi juures vabatahtlik 10–20 aastat), siis täna räägitakse aina rohkem sellisest *shortermism*’ist, lühiajalisest vabatahtlikkusest. Lähen, tulen, teen ja liigun edasi. Ei jääda organisatsioonide juurde kinni, vaid nähakse vabatahtlikkust pigem kui elustiili. See on hea, kuna nõnda ei pane inimesed end lukku. Neil on võimalik mitme ürituse juures lüüa kaasa ja saada erinevaid kogemusi. Sellistest põhimõtetest lähtuvat vabatahtlikku tööd inimestele pakkudes haaratakse sellest tunduvalt rohkem kinni,” oskab Ott oma kogemusest öelda.

Mitmekesisus

Mitmetes intervjuudes ning ettekannetes olen näinud-lugenud Otti mainimas nn T-kujulist kompetentsust. Seda, et ideaalne tulevikutöötaja on süvateadmistega vähemalt ühel alal ning oskustega mõista ja omavahel siduda erinevaid teisi distsipliine ning nendega tegelevaid inimesi.

Üks mõte, kuidas noorsootööd ja vaba-tahtlikku tegevust saaks selle kompetentsi arendamisega siduda: „Puhtad ärimehed ja puhtad heategijad on väga erinevate karakteriga. Me ei saa kumbagi sundida täielikult teist asja tegema,” on Ott realistlik. „Meil oleks vaja nad kuidagi kokku saada ja mida varem see juhtub, seda parem. Juba lasteaias näiteks. Koolis ja noortekeskuste juures planeeritavates tegevustes kindlasti. Ülikoolis päris kindlasti. Me peame looma eeldused, et eri isikutüübid kokku saaksid. Et tekiks see „midagi”. Näiteks Aalto ülikool Helsingis pandigi kolme ülikooli põhjal kokku ümber selle idee. Koos tegutsevad disaini, majanduse ja tehnoloogia tudengid. Kõik õpivad kõige aluseid, et nad räägiksid ühte keelt, ning koolitöödena antakse neile päriselu projekte. Ja päriselu probleem ei ole kunagi vaid disaini, äri või tehnoloogia probleem. See on alati kuidagi integreeritud ning lahendus on võimalik leida siis, kui kõik need kompetentsid kokku tuua. Siit edasi, kui sa lahendad mingisugust päriselu probleemi ning see sul õnnestub, siis tekib ka raha sinna taha. Vabakonna töökogemus ja vabatahtlik tegevus, siinjuures kindlasti ka noortekes-kuste juures tegutsemine – need võiksid olla just need kohad, mis annaksid kätte selle tunnetuse, kas probleem on tegelik või mitte. Kusjuures, tuleviku edukad ettevõttedki kasvavad välja mõne konkreetse ühiskond-liku probleemi ümber, mille lahendamiseks kasutatakse erinevaid ärimaailmast tuntud meetodeid ja praktikaid. Ja sellessamas sotsiaalses firmas on edu tagamiseks vaja nii ühiskondliku närviga Ema Teresasid kui ka äriliselt mõtlevaid Richard Bransone.

Eeskuju

„Kui meie püüdleme selle poole, et euroop-lased oleksid füüsiliselt aktiivsemad, parema tervise juures, produktiivsemad, hindaksid mitmekesisust ja hoiaksid kõrgel ausa mängu põhimõtet, vastastikust lugupidamist ja meeskonnamängu olulisust – nii spordis kui ka ühiskonnaelus –, siis peame rohkem toetama ja panustama treeneritesse, kes etendavad võtmerolli selle sihi saavuta-misel,” ütles kultuuriminister Indrek Saar, avades juuli keskpaiku Tallinnas toimunud konverentsi pealkirjaga „Treenerite roll ühiskonnas. Lisades väärtust inimeste ellu”. Kultuuriministeeriumi sõnul on Eesti valinud treenerite rolli ühiskonnas oma eesistumise põhiteemaks spordis. Treenerite rolli tõsta-tamine väärtuste ja eluks vajalike oskuste õpetajana, elukvaliteeti tõstvate liikumis-harjumuste kujundajana ning ühiskonna sidustajana on liikmesriikide ja Euroopa Liidu tasandil laiemalt aktuaalne ja uudne.

Oti kolleegid olid samuti sellel konverentsil kaasa mõtlemas ning ta laiendab meie vestluse kontekstis seda ideed veelgi, märkides, et tema meelest mängib eeskuju kui selline üldse väga suurt rolli noorte elus. „Viimati näiteks nägin majajooksul Tallinna Börsi endist juhti oma lapsega joogipunktis spordijooki jagamas,” meenutab ta. „See mees võiks ju samal ajal teha arvutiga tööd ja teenida palju raha, aga selle asemel läheb ta laheda päikesepaistelise ilmaga välja ning on teistele abiks ja eeskujuks. Või siis näiteks tippametnikust Otepää Ironmani korraldaja, kes just jagas minuga vestlust oma lastega teemal, kas minna Tartu Mill Triatlonile vabatahtlikuks. Lapsed olid vastanud, et loomulikult läheme! Nad on saanud selle endale n-ö kae sisse, sest nad on ema-isaga kaasas käinud juba väiksest peale. Nende arusaam on, et nii tehaksegi! Pigem peetakse imelikuks mitte minemist kui minekut. Vabatahtlikkus on elustiili teema ja seda tuleb teha elustiili osana, aga siin on juba hästi suur roll kas või lasteaial. Vabalt võiks mingi lasteaiariühm minna näiteks Mesikäpa jooksule toimetama: joogitopse kokku korjama või mõnes muus lihtsamas tegevuses kätt külge panema. Treener on minu meelest täpselt sama oluline kui

näiteks lasteaiakasvataja, kes veedab lastega tihti rohkem aega kui nende vanemad. Ta peab ära tundma noorte päästikud. Mis neid kõnetab, mis õnnestub, mis on meele järgi ja mis mitte. Mis alad neile sobivad, mis mitte. Tuleb noorte endi käest küsida, mida nemad teha tahavad ja seejuures alati öelda, et olgu, proovige! Ka Usain Boltil ei lubatud alguses 100 meetrit joosta, pigem suunati 400 meetri jooksu peale. Aga kullad, maailma-rekordid ja kuulsus tulid hoopis 100 ja 200 m jooksust.

Treener on ühes isikus psühholoog, lapse-vanem, kasvataja jne. Nii on ka noorsootöö-tajad või õpetajad koolis tegelikult noortele mentorid. Ja kui sa võtad end mentorina, siis sa ütledki, et olgu, seda asja ma oskan sulle ise öelda, aga seda teist mitte, kuid ma tean kedagi, kes oskab. Kui panna ennast pigem mentori kui kõigeteadja positsiooni, siis vaateväli ju kohe avardub. Me ei pea kõiki asju ise teadma või oskama. Meie asi on, et meil oleks laiem võrgustik, et me saaks noor-tele otsemaid teid välja pakkuda. Kui suudad siduda näiteks õpetatava valdkonna sellega, mis just antud noorele selle juures korda läheb (*à la* kelle jaoks ta proovib ilus olla ning seepärast sporti teeb), siis on võimalik noor ka motiveerituna ja südamega selle tegevuse juurde saada. Aga sa pead aitama selle silla luua. Tuleb aidata jõel, mis niikuinii tormab, kuidagi õigesse suunda voolata. Noorel on ju tegelikult alati kahe otsaga tee ees, kas läheb õigesti või valesti, on pigem juhus, mida saab väljast poolt kuigivõrd mõjutada. Sageli ei pruugita ka kodust saada neid õigeid väärtusi, mis seda ütleks. Kas noor liitub mõne ekstremistliku grupeeringuga või läheb olümpiamängudele vabatahtli-kuks. Driverid on samad – sisuliselt otsib ta ju üht – oma rolli päikese all, mõistmist ja kuuluvustunnet,” võtab Ott pika mõttekäigu oskuslikult ühe sõnaga kokku.

Laual supikausi kõrval on terve vestluse endast erkkollaselt terendades märku andnud Oti märkmik kaanekirjaga „Great ideas”. Me elame lõputute võimaluste muutuvas maailmas ning mulle tundub, et tegelikult ei olegi enam olemas absurdseid hüpoteetilisi küsimusi, vaid on suured (ja suurepärased) ideed ning nende nutikad teostajad. Panustame siis nendesse (nii ideedesse kui teostajatesse) ühiselt!

Me ei pea kõiki asju ise teadma või oskama. Meie asi on, et meil oleks laiem võrgustik, et me saaks noortele otsemaid teid välja pakkuda.

Kas teadsid, et...

- Soomes on 200-st spordiga seotud inimesest 199 vabatahtlikud
- Üle 35 miljoni Euroopa Liidu elaniku ehk 7% populatsioonist on teinud spordivabatahtlikku tööd
- Suurbritannias on 26% kõigist vaba-tahtlikest spordivabatahtlikud
- Sport on ainus valdkond, kus mees-soost vabatahtlikke on rohkem kui naissoost

Gold Coast 2018 Commonwealth mängudel Austraalias on...

- 1 000 tehnilist ametnikku
- 6 500 sportlast
- 15 000 vabatahtlikku
- 47 000 vabatahtliku sooviavaldust

Rio 2016 olümpiamängude korraldamisel Brasiilias osales 163 000 inimest, nende seas:

- 8 000 ametlikku töötajat
- 85 000 allhankega töötajat
- 70 000 vabatahtlikku

Miks olla spordivabatahtlik?

- Uued ja põnevad kogemused
- Võimalus näha meetri kauguselt maailmastaare ja oma iidoleid
- Uued sõbrad ja tutvused
- Universaalsed oskused – organiseeri-mine, meeskonnatöö, liidriomadused
- Valdkonnapõhised kogemused – turundus, logistika, toitlustus, turva jne
- Boonusena täieneb ka CV

Usain Bolt & spordivabatahtlikud Londoni kergejõustiku MMil
— Autor: Ott Pärna

ALLIKAD

Munroe, R. (2015) „Mis oleks, kui ...”

Hirv, T. (2017). Tulevikutöö sünnib õiget tuult oodates. Sirp. 04.08.2017

Uus prekariaat ja vabadus

Käesolevas artiklis on vabaduse mõiste jagatud arutelu selguse mõttes sihilikult neljaks alaliigiks: sotsiaalseks, poliitiliseks, majanduslikuks ja seksuaalseks vabaduseks. Ent kui seda teemat tervikuna käsitleda, annab noorte „vabaduse poole püüdlemine” vabatahtlikega tegelevatele inimestele võimaluse mõista narrative, mis peituvad noorte seas levivate (üleeuroopaliste) suundumuste taga.

Euroopal on ülemaailmselt lõimunud ühiskondades võtmeroll. Täna on käimas neljas tööstusrevolutsioon, millel on tugev ja kaugeleulatuv mõju nii ühiskonnale, majandusele, kultuurile kui ka meie senisele elule.

Maailma Majandusfoorum (*Schwab 2016*) kirjeldab seda järgmiselt: „Digipööre algas juba eelmise sajandi keskpaigas. Seda iseloomustab eri tehnoloogiate koosmõju, mille tagajärjel on füüsilise, digitaalse ja bioloogilise maailma vahelised piirid hägustumas.”

See ei mõjuta üksnes vaba aja veetmist ja mängumaaailma, vaid ka tööd ning meie arusaama selle tõelisest olemusest. Mõni ajakirjanik arvab, et robotid võtavad kogu maailmas inimestelt töö üle, teised aga püüavad inimesi selle suhtes maha rahustada. Esimesest tööstusrevolutsioonist on nii mõndagi õppida: inimesed, valitsused ja tööstused ei osanud ette näha, mis ametid alles jäävad, kuid need, kellel õnnestus edu saavutada, arendasid välja vajalikud oskused ühiskonna ja majanduse kestlikkuse tagamiseks.

Kuidas noori määratleda?

Demograafid ja teadlased kipuvad tänaseid noori nimetama millenniumilasteks ehk Y-põlvkonnaks, kuid sellise liigituse puhul jagatakse nad kõigepealt sünniaasta(te) põhjal rühmadesse, et seejärel teha nende

käitumise (ja selle põhjuste) kohta suuri üldistusi. Ometi on palju tõendusmaterjali selle kohta, et millenniumilapsed pole antud nimetusega rahul, eelkõige seepärast, et nad tahavad end tundma õppida ning väljendada oma individuaalsust ja nn isiklikku brändi. (Tundub, et tänapäeval on igaüks isikliku brändi kujundamise ekspert!)

Noored püüdleval sotsiaalse, poliitilise, majandusliku ja seksuaalse vabaduse poole. Nad ei oota, et see vabadus neile sülle kukuks, pigem tahavad nad ise selle heaks midagi ära teha. Vabadus paistab olevat nende tegevuste ühisjoon.

Enamiku kõnealuste noorte majanduslik olukord on ebakindlam kui kunagi varem: töötus, koondamine ning osatööajaga, alatasustatud ja tööajata lepingud seavad paljude noorte majandusliku (aga ka poliitilise, sotsiaalse ja seksuaalse) tuleviku suure küsimärgi alla. Guy Standing on selliste juhutöötajate kirjeldamiseks võtnud kasutusele mõiste „uus prekariaat”.

Need noored soovivad jätta oma jälje ja elada heas ühiskonnas, mis pakub aja veetmiseks rohkem valikuvõimalusi ning tagab õiglase juurdepääsu teadmiste ja haridusele. Millised on vabaduse nelja alaliigiga seotud narratiivide ühisjooned?

Sotsiaalne vabadus

Uus prekariaat koosneb maailmakodanikest. Füüsilise maailma kõrvale on tekkinud virtuaalruumid ja -võrgustikud (see on järjekordne näide käimasolevast neljandast tööstusrevolutsioonist).

Prekariaadi alla kuuluvad noored on suure tõenäosusega käinud välismaal ning neil on erineva religioosse ja kultuurilise taustaga sõpru, kes elavad teisel pool maakera.

See põlvkond on arvatavasti esimene, kes näeb järgmist sajandivahetust ning saab nautida (läänes) laialt levinud digilahenduste piiramatuid võimalusi. Siinkohal tekib aga küsimus, millised on uue prekariaadi sotsiaalse vabadusega seotud ühised narratiivid.

Ühes äärmuses on nartsissistlik käitumine, näiteks tung iseennast pildistada ja sotsiaalmeedias laike koguda. Siiski on näha, et arusaam inimsuhetest muutub pidevalt: prekariaat toetab ja loob uusi võrgustikke, ökosüsteeme, suhtlusviise ning füüsilisest asukohast sõltumatuid kultuurilisel mitmekesiseid kogukondi. See muudab teadmised, hariduse ja arvamused kättesaadavamaks kui kunagi varem. Samuti ollakse teadlikud sellest, et teadmine ei kujune pelgalt ühe inimese arvamuse põhjal, vaid oluline on arvestada kõigi seisukohti – igaühel on võimalus oma hää ühises narratiivis kuulda vaks teha.

Poliitiline vabadus

Sotsiaalmeedia laialdase leviku teises äärmuses on nn sotsiaalmeediademokraatia (*Polanski 2016*) ja kodanikuajakirjandus (*Montaña 2015*), mille puhul kasutatakse sotsiaalmeediat poliitiliste uudiste, seisukohtade ja arvamuste kujundamiseks. Ühest küljest annab see sõna vähemustele ja tõrjutud rühmadele ning võimaldab fakte kontrollida, teisalt võib selle neuroplastiline mõju soodustada karjamentaliteedi teket. Selle tulemusel hakkavad osalised jagama kollektiivseid mälestusi ja kahtlase päritoluga arvamused. Tõejärgse ajastu mõiste on meile juba tuttav. Piisab, kui heita pilk Atlandi ookeani taha, et tuua näiteid vähemalt ühelt prominentselt poliitikult.

Ambrosino, B. (2017) The invention of 'heterosexuality'. <http://www.bbc.com/future/story/20170315-the-invention-of-heterosexuality> (22.08.2017)

Bartlett, D. (2016) Are too many entrepreneurs a bad thing? https://thenextweb.com/digital-life/2016/02/24/are-too-many-entrepreneurs-a-bad-thing/#.tnw_RL3qIj0H (22.08.2017)

Fourth Group <http://thefourthgroup.org/about/> (22.08.2017)

Gay Pride Calendar <http://www.gaypride-calendar.com/> (22.08.2017)

Lacey, H. (2014) 8 Tips For Managing A Portfolio Career <https://www.forbes.com/sites/hesterlacey/2014/02/10/success-story-8-hints-on-managing-a-portfolio-career/#1ef182ba3d3c> (22.08.2017)

Montaña, P. (2015) Citizen journalism to improve democracy: between myth and reality. <https://montanyatorpaula.wordpress.com/2015/03/16/citizen-journalism-to-improve-democracy-between-myth-and-reality/> (22.08.2017)

Polonski, V. (2016) The biggest threat to democracy? Your social media feed. World Economic Forum. <https://weforum.org/agenda/2016/08/the-biggest-threat-to-democracy-your-social-media-feed/> (22.08.2017)

PwC (2014) The future of work: A journey to 2022. <https://pwc.com/gx/en/managing-tomorrows-people/future-of-work/assets/pdf/future-of-work-report-v16-web.pdf> (22.08.2017)

Schwab, K. (2016) The Fourth Industrial Revolution: What it means, how to respond. World Economic Forum. <https://weforum.org/agenda/2016/01/the-fourth-industrial-revolution-what-it-means-and-how-to-respond/> (22.08.2017)

Thomsen, D. (2013) Why human-centered design matters. <https://www.wired.com/insights/2013/12/human-centered-design-matters/> (22.08.2017)

Women's March <https://womensmarch.com/> (22.08.2017)

Majanduslik vabadus

PwC (2014) avaldas tuleviku töömaailma kohta uuringu, milles toodi esile kolm äri- ja majandusmodelit: sinine maailm (mille eesmärk on teenida kasumit ja saavutada turuliidri positsioon), oranž maailm (individualism, paindlikkus ja kulude minimeerimine) ning roheline maailm (sotsiaalne ja keskkondlik heaolu). Arengusuundade analüüsid ja prognoosid annavad alust arvata, et liigume oranži ja roheline maailma poole.

Uue prekariaadi alla kuuluvad noored hakkavad üha tihedamini ettevõtjateks (*Bartlett 2016*) või lasevad end võluda juhutöödepoohisel majandusel ja nn portfelli-karjääril (*Lacey 2014*), mis annab neile rohkem vabadust, sh majanduslikus mõttes.

Maailmamajanduse ebakindluse taustal omandab majanduslik vabadus finantsstabiilsuse ja -turvalisusega võrreldes üsna erineva tähenduse, kuna noortel on makromajanduslikul tasandil selle üle vähem võimu. Majandusvabaduse idee mõistmine neljanda tööstusrevolutsiooni kontekstis pakub võimalusi arutleda töö mõiste ja selle tuleviku üle, samuti oskuste üle, mida on vaja uue prekariaadi rahalise sõltumatuse suurendamiseks ja vastavateks uuendusteks.

Hoiatuseks tuleb öelda, et ettevõtjate paljusus võib ühiskonnale ja maailma-majandusele hoopis kahjuks tulla, kuna osa näeb seda võimalusena kiirelt edu saavutada ja rikkaks saada, kuid sel viisil saavutatud majanduslik vabadus võib olla üsna lühiajaline. Kestliku majandusliku vabaduse saavutamine nõuab pikaajalist kavandamist.

Seksuaalne vabadus

Seksuaalne vabadus on väga isiklik ja tundeüllane osa inimese identiteedist ning seda peetakse üheks põhiõiguseks. Lisaks hõlmab see kõiki teisi artiklis mainitud vabaduse kategooriaid.

See seisneb inimese vabaduses valida peale seksuaalpartnerite ka intiimsuhete ülesehitust ja seda, kuidas noored ise end identifitseerivad ning milliseid mõisteid nad enda kirjeldamiseks kasutavad. Paljud leiavad, et nende seksuaalne sättumus on muutlik. See ei kehti kõigi noorte puhul, aga asjaolu, et uus prekariaat kipub teiste põlvkondadega võrreldes oma ühiskondlikke

ja poliitilisi vabadusi avalikumalt väljendama, tõstatab küsimuse: kas inimeste seksuaalse sättumuse muutlikkus (*Ambrosino 2017*) tõepoolest suureneb või on hakatud sellest lihtsalt rohkem rääkima?

Seksuaalset vabadust võib tõlgendada ka kui usku võrdõigussikkusega seotud põhiõigustesse. On täheldatud, et inimeste diskrimineerimine seksuaalse sättumuse või soo tõttu mõjutab kahjuks nende ühiskondlikku, poliitilist ja majanduslikku vabadustunnetust.

Feminismi kasvav populaarsus ning ülemaailmsel naiste marssidel (*Women's March*) ja seksuaalvähemuste paraadidel (*Gay Pride Calendar*) osalevate noorte arv näitavad, et noored usuvad õigusesse väljendada oma seksuaalset vabadust.

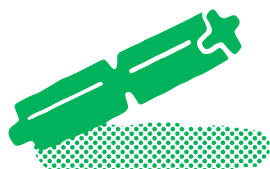
Tulevik ei ole mägede taga!

Majandusteadlane Robert J. Shiller on võtnud kasutusele loolise majanduse (*narrative economics*) mõiste, mis tähendab, et sotsiaal-majandusliku teabe taga peituvad narratiivid on sama olulised kui teave ise.

Ülaltoodud vabaduse alaliikide analüüsist ja Euroopa noorte käitumise kirjeldusest nähtub, et nn ülevalt alla suunatud meetodite ja kvantitatiivsete andmete analüüsi asemel on tarvis inimkesksemat (*Thomsen 2013*) lähenemist (loovat probleemide lahendamise viisi, mis asetaks sihtrühma programmide kavandamise keskmesse).

Shiller on juhtumisi ka arvamusel, et ärimaa ilma tulevik on seotud heatahtlikkuse ja filantroopiaga, kuna see tagab sotsiaal-majandusliku kestlikkuse: sellest võidavad kõik noorte vabatahtlikega tegelevad huvirühmad.

Tänapäeva maailmas, kus üksikisikud ja organisatsioonid valmistuvad tulevikuliidrite rolliks ning kus tegeliku ja virtuaalmaailma piirid on kadumas, on inimkeskne lähenemine vabatahtliku töö programmide väljatöötamisele ja haldamisele uuenduslik samm; see vastab paremini huvirühmade vajadustele ning aitab suurendada kaasatust ja arengut.

Kommenteeri —

Tiina Saar-Veelmaa
Karjäärinõustaja ja psühholoog

Adah Parris toob oma artiklis välja nelja liiki vabaduse mõiste, mida noored elult ootavad. Näen seda ka tööturu kontekstis, et noortel on ootus paindlikule tööelule — nad soovivad kombineerida erinevaid töö- ja ettevõtlusvorme. Milleeniumilapsed tahavad teha piirideta karjääri, mis võib sisaldada nii seda, et nad saavad puhata just siis, kui neile sobib, või kombineerida töötamist vabatahtliku töö, elustiili või hobidega. Nad ei taha käia tööl raha pärast, vaid missioonist ning eeldavad, et töö oleks eelkõige huvitav ja haarav. Eeskätt soovivad nad aga dialoogi, et hoolimata nende vähesest kogemusest kohtleksid organisatsioonid neid kui võrdseid, et nende häält kuulataks ja nad saaksid disainida uue aja kultuuri, kus on hea töötada.

Paraku just siin põrkuvad nad kokku X-generatsiooniga, kelle jaoks on kohusetunne ikka veel olulisem kui kohanemisvõime. X-ide maailmas tuleb staatus ja häälehoigus teenida välja raske tööga, peab kannatama ja olema lojaalne, minema läbi kiviseinte ja vajadusel loobuma isiklikust heaolust. Y-d ja Z-d seda ei mõista, sest nende jaoks on inimressurss sama oluline kui iga muu ressurss ja selle raiskamine või kulutamine ebamõistlik. Kui artiklis oli juttu heatahtlikkusest, mis ärimaailma mõjutab, siis enesesõbralikkus ja meeletheadlikkus on see, mis mõjutab tänast töökultuuri. Just uute generatsioonidega on töömaailma sisse imbunud disainimõtlemine, mängustatus, julgus olla haavatav, vajadus olla mina ise, mitte täita pelgalt ühte töörolli. Kuna selliseid tulevikutööandjaid meil väga palju pole, katsetavad noored ise, luues startup'e, inkubaatoreid, personaalbrände. Kõik need ei lähe lendu, kuid kindlasti võimaldavad katsetada uutmoodi lähenemist ja piloteerida raamistikke, mida töökultuuris kasutada.

Näide uut moodi lähenemisest: Proeksperdis, kus töötan tööõnnespetsialistina, on meil selline tunnustamissüsteem, kus kõik võivad kõigile teha tänukaarte. Inimesed saavad vormistada selle intranetis, kui kolleeg on millegi vägevaga hakkama saanud. Kaardi juurde saavad nad valida ka kingituse näiteks käsitöösoolaadi, spaakülastuse, kinopileti vms. Seitse minutit hiljem on kontorihaldjad käsitsi kirjutatud tänukaardi ja meelehea toimetanud tänusaaja lauale. Komplimendid jäävad aga kõigile nähtavaks nii intranetti kui teleritesse. Vahel kui konverentsidel seda näidet toon, uurivad X-generatsioonide juhid, et kas seda süsteemi ära kasutada ei taheta: et ma teen sulle kingi, sa mulle. Siin aga peitub muutunud töökultuuri peamiseid tunnuseid — usaldus, läbipaistvus ja kaasatus. Kui noored neid kvaliteete töökohal ei kohta ja neid kuulda ei võeta, hääletavad nad jalgadega ja liiguvad edasi või lahkuvad riigist. Ja et ei jääks kõlama noot, nagu oleks X-d vanamoodsad ja Y-d — Z-d toredad ja head, siis tegelikult sünnib innovatsioon just nende koostöös — kogenenumad oskavad näha seoseid, neil on tihti kooliraha eksimuste eest juba makstud. Enamus X-generatsiooni tööandjaid mõnab, et vanamoodi edasi minna ei saa, aga uutmoodi veel ei oska. Õigupoolest pole ka uutmoodi toimimise jaoks töövahendeid piisavalt. Ja just siin saavad appi tulla noored, aidates luua uue aja teenuseid ja tooteid. Just sellisest mõtteviisist on sündinud viimasel ajal mitmeid häid rakendusi nagu BlueMonday.ee, HappyMe.ee, Clanbeat.com, teamscope.io jne.

Susie Nicodemi
Euroopa vabatahtliku teenistuse tuleviku-
konverentsi protokollija

Coline Robin

Tulevik ei ole mägede taga!

Milles seisneb rahvusvaheline vabatahtlik töö ja mis on selle eelised?

Rahvusvaheline vabatahtlik läheb mitmeks nädalaks või kuuks välismaale elama, et abistada sealset kogukonda, tihtipeale koostöös kohaliku organisatsiooniga. Sellist tööd saab teha mitmel viisil: laagrites teevad eri riikidest pärit vabatahtlikud koostööd ühe projekti raames, näiteks renoveeritakse lastekodu, tegeletakse keskkonnakaitsega rahvuspargis või osutatakse tugiteenuseid asüülitaotlejate lastele; lühiajalise vabatahtliku töö puhul saavad vabatahtlikud reisida ja vastuvõtva organisatsiooni toel lühemates projektides osaleda; pikaajalise vabatahtliku töö puhul kestab lähetus mitu kuud, mille jooksul on noorel võimalus tutvuda lähemalt kohaliku kogukonna vajadustega, kogeda teises riigis elamise ajal kultuurierinevusi, osaleda kohalike organisatsioonide projektides ja luua uusi algatusi, lähtudes oma huvidest.

Programmi Erasmus+ alla kuuluv Euroopa vabatahtlik teenistus (EVT) on üks Euroopa suurimaid rahvusvahelise vabatahtliku töö programme. See võimaldab 17–30aastastel noortel „anda isiklik panus kuni 12 kuud kestva ja mõnes teises Euroopa Liidu riigis või sellest väljaspool toimuva tasustamata ja täistööajaga vabatahtliku teenistuse kaudu [...] EVT eesmärk on edendada noorte solidaarsust, vastastikust mõistmist ja sallivust, tugevdades sotsiaalset ühtekuuluvust ja toetades kodanikuaktiivsust” (Erasmus+programmijuhend).

Vabatahtlike ja noorteorganisatsioonide seas tehtud uuringud näitavad, et EVT tegevus on tõhus ja mõjub positiivselt nii osalenud noortele, vastuvõtvatele kogukondadele kui ka tervele Euroopale. Samuti aitab rahvusvaheliste vabatahtlike vastuvõtmine juurutada Euroopa väärtusi kohalikul tasandil.

2016. aastal tähistas Euroopa vabatahtlik teenistus 20. aastapäeva. Eelmise aasta arutelu jätkuks koguti kokku kõik olemasolevad rahvusvahelise vabatahtliku tööga seonduvad uuringumaterjalid, vajadused ja ettepanekud ning avaldati need nn tulevikuproгноosina, mida eri huvirühmad saavad edaspidi kasutada oma soovitude alusena. Kui soovid rahvusvahelise vabatahtliku töö eelistega lähemalt tutvuda, siis on see prognoos hea koht, kust alustada.

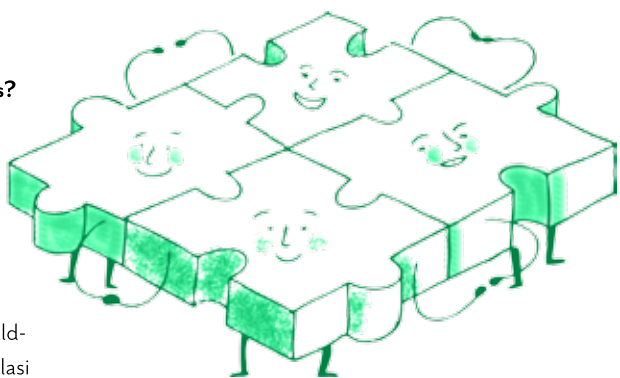
Kuidas edeneb vabatahtlik töö ELis?

Euroopa kodanikel on praegu raske aeg (pagulaskriis, Ühendkuningriigi lahkumine EList ja üldine sotsiaalmajanduslik olukord) ning seega seisab ELi rahvusvaheline vabatahtlik teenistus teelahkmel. See tähendab valdkonna jaoks tõelisi katsumusi, kuid ühtlasi annab võimaluse suurendada vabatahtliku töö ja noorte/noorsootöö tähtsust Euroopa tegevuskavas. See on hea võimalus teha oma hääl kuuldavaks.

Euroopa tasemel korraldatakse vabatahtliku tööga seoses palju ajurünnakuid: valmimas on uued Euroopa programmid ja Euroopa nootestrategia (2018+), mis võib mõjutada ka liikmesriikide poliitikat. Nende protsesside mõjutamiseks on oluline teha rohujuuretasandil kuuldavaks noorte ja noorteorganisatsioonide arvamused ja vajadused. Selleks korraldati juuli alguses Tallinnas suur konverents.

Euroopa vabatahtliku teenistuse tulevikukonverents Tallinnas

Et tähistada Eesti Euroopa Liidu eesistumise algust, toimus 3.–5. juulil 2017 Tallinnas konverents. Konverentsi avaesineja oli Eesti haridus- ja teadusminister Mailis Reps, kes mõtiskles vabatahtliku töö eeliste ning vajalikkuse üle. Konverentsil osales üle 150 inimese 37 riigist, kes analüüsisid kolme päeva jooksul traditsioonilise vabatahtliku töö senist olemust ning andsid soovitusi vabatahtliku töö võimaluste arendamiseks nii, et need vastaksid noorte endi ja Euroopa vajadustele, unistustele ja hetkeolukorrale. See oli ulatuslik ettevõtmine, mille käigus leiti suurepäraseid lahendusi.

Mõni soovitus seoses vabatahtliku tööga Euroopas

Järgnevalt on toodud valik konverentsil saadud soovitudest. Need antakse edasi paljudele: noorte valdkonnaga tegelevatele ministriumidele, riigiasutustele, rahvusvahelistele noortevõrgustikele jne. Samuti võivad need aidata noorsootöötajal oma tegevust analüüsida ning järele mõelda, mida kohaliku noortekeskuse ja vabatahtliku töö projektide puhul tähtsaks pidada. Täielik nimekirj tulemustest on saadaval tulevikukonverentsi kodulehel (eusfuture.noored.ee).

Vabatahtlik töö on kasulik

Rahvusvaheline vabatahtlik töö toetab kohalikke kogukondi ja sellest saavad õppida nii vabatahtlikud ise kui ka teised asjaosalised.

Vabatahtliku töö, sh pädevuste arendamise eeliseid tuleks laiemalt tunnustada. Tööandjad nõuavad ametikohtadele kandidaatidele üha enam nn pehmeid ja elulisi oskusi ning vabatahtlik töö võib neid otseselt arendada.

Tööandjate võrgustik, haridusasutused ja muud sidusrühmad peaksid rohkem tunnustama ja toetama vabatahtliku töö väärtust ning selle käigus arendatavaid pädevusi.

Vabatahtliku töö programmid peaksid muu hulgas arendama järgmisi pädevusi: emotsionaalne intelligentsus, paindlikkus, uudishimu, vastupanuvõime ja kriitiline mõtlemine. Need oskused ei kuulu alati üldhariduse hulka, kuid neid on noortel hädasti vaja, et muutuvus maailmas toime tulla.

Euroopas tuleb propageerida vabatahtlike tunnustamist. Tööandjate võrgustik, haridusasutused ja muud sidusrühmad peaksid rohkem tunnustama ja toetama vabatahtliku töö väärtust ning selle käigus arendatavaid pädevusi.

Vabatahtlik töö tugevdab kogukondi

ELi rahastatud rahvusvahelised vabatahtliku töö programmid peaksid siduma noorte huvid, õpipüüdlused ja -potentsiaali nii Euroopa kui ka teiste arenevate sidusühiskondade vajadustega. Seetõttu on lähetuste ettevalmistamisel vaja hinnata kohalike kogukondade vajadusi ja seostada need vabatahtliku seatud eesmärkidega.

Vabatahtliku töö keskmes peaks olema probleemide lahendamine, arvestades vabatahtliku, organisatsiooni ja kohaliku kogukonna ühiseid vajadusi. Et tegevuste positiivset mõju tunnustataks, tuleb ettevalmistusetapis tagada avatud dialoog, mis omakorda soodustab jagatud ühiskondliku vastutuse teket. Kõige tähtsam on kohaliku kogukonda mõista ja sellega suhelda, arvestades sealjuures ka geopoliitilist ja kultuurilist tausta.

Vajadus vabatahtliku töö erinevate vormide järele

Vabatahtliku töö vormide paindlikkus (pika- ja lühiajaline, individuaalne ja rühmatöö, veebipõhine, vabast ajast töötamine ning vormid, mis ühendavad kohaliku ja rahvusvahelise vabatahtliku töö) teeb selle noorte seas populaarseks ja soodustab nende aktiivset osalemist. Jäik ja ametlik lähenemine on aga tänapäeva muutuvus maailmas elavatele noortele liiga vanamoodne. Pühendumuse mõiste muutub ajas ning noored nõuavad paindlikke ja mitmekülgsemaid võimalusi. Et suurendada programme populaarsust, peame

olema uuendustele avatud. Kohalikku noorsootööd võib täiendada digitaalse vabatahtliku tegevusega, mis annab osakoormuse puhul lisategevust ja võib vahel hõlmata ka füüsilist tööd või lähetusi.

(Väheste võimalustega) noorte vajadused

Vabatahtliku tegevuse väärtusi ja pakutavaid (õpi)võimalusi tuleb kindlasti noortele tutvustada ning igal tasandil toetada. Noori (ning nende huve ja vajadusi) tuleb ilmtin- gimata kaasata rahvusvahelise vabatahtliku töö võimaluste väljatöötamisse.

Et noor saaks oma lähetust positiivselt mõjutada ja oma haridustee peremees olla, tuleb teda kuulda võtta ning tugiorganisatsioonidega tihedalt suhelda. Euroopa Liit soovitab juba noores eas vabatahtlikku teenistusse astuda; selle võimaluse tagamiseks tuleb kolmandal ja avalikul sektoril koostööd teha. Rahvusvahelised ja muud vabatahtliku töö programmid tuleks koondada võrgustikku, mis hõlmaks ka teadusasutusi.

Noortel ei tohiks mingil viisil takistada liituda kohalike, riiklike või rahvusvaheliste vabatahtliku töö programmidega. On äärmiselt tähtis, et võimalused oleksid kergesti kättesaadavad (lihtsad ja paindlikud). Erivajadustega ja väheste võimalustega noorte kaasamiseks on vaja eritingimusi. Kohalik vabatahtlik töö peaks andma ettevalmistuse rahvusvahelises projektis osalemiseks, eriti väheste võimalustega noortele. Lühiajalise vabatahtliku töö ja rühmaprojekte tuleks jätkata. Nende abil saab kogemusteta noori julgustada rahvusvahelises vabatahtlikus töös osalema.

Vabatahtliku töö tugisüsteemide kvaliteet

Rahvusvaheliste vabatahtlike lähetuste kvaliteet tuleb üle vaadata seoses akrediteerimisega (kvaliteedikontroll ja järelevalvemehhanism) ja tugisüsteemi rakendamisega (täielikult väljaarendatud süsteem organisatsioonide ja vabatahtlike koolitamiseks ja hindamiseks). On väga tähtis tunnustada noorte rahvusvahelise vabatahtliku tööga seotud organisatsioonide panust ja tagada neile toimimiseks piisavad vahendid. Vabatahtlike tugivõrgustikku kuuluvate organisatsioonide tähtsust ei tohi alahinnata.

Vabatahtliku ettevalmistus on äärmiselt oluline, eriti kaasatavate rühmade puhul, ning tuleb jätkata nende sisseelamisvõime suurendamist ja isikliku arengu soodustamist. Kvaliteedi hindamiseks on vaja kokku leppida selged kvaliteedinõuded koos vastavate näitajatega.

Vabatahtlike seaduslik kaitse

Et tunnustada vabatahtlikku tööd ning tagada selle kättesaadavus, turvalisus ja kvaliteet, on vaja anda vabatahtlikele üleeuroopaline staatus, mis omakorda nõuab riikliku poliitika laiendamist. Selleks tuleb välja töötada üleeuroopaline strateegia, mis aitaks luua positiivse ja võimeka keskkonna vabatahtliku töö edendamiseks Euroopas. Igal riigil on oma probleemid. Euroopa vabatahtliku töö poliitikat on kindlasti vaja ühtlustada ja Euroopa Liidul on selles oma roll. Vabatahtliku töö tunnustamine aitaks muuta sellega seotud võimalused kättesaadavamaks, eriti keerulises olukorras noortele.

Vabatahtlik töö peaks olema nutikam

Selleks tuleb rakendada nutikaid (digitaal- seid) rahvusvahelise vabatahtliku töö võimalusi ning tunnustamise, õppimise ja selle valideerimisega seotud tugivahendeid koos vahetute tugimeetmetega (taeve, juhendamine, mentorlus). Noored vajavad e-maailmas uute vabatahtliku töö võimaluste avastamiseks nutikaid ja individuaalseid tehnilisi lahendusi.

Kommenteerib

Reet Kost
SA Archimedese noorte-
agentuuri juhataja

Elanike arvu silmas pidades on Eestis akrediteeritud EVT organisatsioonide osakaal suurim Euroopas. Selle taga on suur töö, kuivõrd tegeleme järjepanu sellega, et leida üles need noored, kes oleksid valmis sellele võimalusele ukse avama ning teisalt otsime pidevalt ka organisatsioone, kes pakuksid tähenduslikku tegevust Eestisse tulla soovijatele. Arenguruumi on sellegipoolest, nii teenistuste kättesaadavust, sh vähemate võimalustega ja/või erivajadustega noortele, osalejate soolist tasakaalu, rahastuse taotlemise lihtsustamist, mõju kohalikul ja ühiskondlikul tasandil kui ka laienemisvõimalusi uutesse valdkondadesse silmas pidades. 20aastase ajalooga Euroopa vabatahtliku teenistuse esimese tõsisema analüüsi Euroopa Liidu tasandil ja Erasmus+ programmi riikides on kaasa toonud Euroopa Komisjoni ootamatu ning jõuline ettepanek luua 2018. aastast uus programm Euroopa Solidaarsuskorpus, mis peaks võtma üle senised funktsioonid ning toob endaga kaasa ka mitmeid uuendusi, nagu 18–30-aastastele noortele mõeldud töö- ja praktikaprojektid solidaarsusvaldkonnas, noorte solidaarsusprojektid, suurema tähelepanu programmi vilistlaste võrgustikele ja noorte vabatahtliku töö võimaluste toetamine kohalikul tasandil.

Mõnelegi ebamugavatena tunduvate muutuste tuules on oluline teadvustada, et nii senine EVT kui ka uue programmi perspektiivis sellele lisanduvad võimalused noortele ja organisatsioonidele toetavad noorte eneseteadvuse ja empaatia kasvu ning valmisolekut panustada kogukonda.

Võimalust ennast Euroopas ja kaugemalgi vabatahtlikuna proovile panna ning saada üks tõeliselt unikaalne kogemus, on Eesti noortele viimased 17 aastat Euroopa vabatahtliku teenistuse kaudu pakkunud Euroopa Liit. Euroopa vabatahtlikus teenistuses (lühend EVT) on osalenud üle 100 000 Euroopa noore, nende hulgas 1100 Eesti noort, kelle teenistus on neid vabatahtlikena viinud toimetama nii Palestiina põgenike-laagritesse kui Hispaania noortekeskustesse. Teist sama palju välisriikide noori on panustanud aega ja energiat Eesti erinevate haridus, sotsiaaltöö, noorsootöö, kultuuri- ja keskkonnaorganisatsioonide tegevusse. See on vaieldamatult üks paremaid Euroopa Liidu loodud võimalusi, mis on toonud Euroopat Eestile lähemale ja samal ajal aidanud viia noorte kaudu kaugemale meie kultuuri, teadmisi ja tahet aidata seal, kus abi vajatakse.

Euroopa vabatahtlik teenistus pole vaid Eesti noorte saatmine välismaale kogemust omandama, sama-väärse kaaluga on ka kõikjalt Euroopast siia saabuvate noorte panus meie kohaliku elu arendamisse. Eesti on vabatahtliku töö asukohana eriti populaarne just sakslaste, hispaanlaste ja itaallaste hulgas. Vabatahtlike kaasamise mõju organisatsioonide tegevusse on raske üle hinnata. Mõned aastad tagasi valminud uuringust, mis käsitles Euroopa vabatahtliku teenistuse projektide mõju koolidele ja lasteaedadele, selgus, et vabatahtliku kaasamine suurendab õpetajate, laste ja noorte võõrkeeleoskust, sallivust ja kultuuriteadlikkust. Lisaks saadi lisandväärtust uute meetodite, töövahendite või tegevuste kujul. Välisvabatahtliku tegevus mõjutas positiivselt elukõige teadlikkust kultuurilisest mitmekesisusest ja koostööd organisatsioonide vahel.

Seos kohaliku tasandiga

Kestlikke vabatahtliku töö võrgustikke tuleb edendada ning kohalike ja rahvusvaheliste võimaluste ühendamise teel toetada. Kui me aitame noortel juba varases eas näha vabatahtlikku tööd normaalse elukorralduse osana ja hindame selle väärtusi, nagu solidaarsus, siis tunnustatakse seda üha rohkem, mis omakorda toetab noorte vabatahtliku tööga seotud liikumisteid ning avardab võimalusi. Koolides tuleks teha selgitustööd (algklassidest alates). Täiendavad noorsootegevused, nagu noortevahetused ja vabatahtliku töö laagrid, peaksid olema hüppelauaks kohalikult tasandilt rahvusvahelisele vabatahtlikule tööle siirdumisel. Kõik see tuleb süstemaatiliselt ühendada, et luua võrgustik, mille kaudu saaks vabatahtliku töö võimalusi pakkuda järjepidevalt.

Rahvusvahelise vabatahtliku töö ja Euroopa solidaarsuskorpuse järgmised sammud

EVT on ette nähtud kestma praeguse Erasmus+ programmi lõpuni aastal 2020. Väljatöötamisel on uus Euroopa programm (Euroopa solidaarsuskorpus), mis põhineb noortele ja organisatsioonidele mõeldud solidaarsustegevustel, et toetada kogukondi ning tugevdada nende ühtsust. Programm koosneb kolme tüüpi tegevustest: vabatahtlik töö, tööpraktika ja palgatöö, seejuures on põhirõhk solidaarsusel.

Konverentsil tõstatati hulk küsimusi Euroopa solidaarsuskorpuse rakendamise kohta – näiteks toodi välja, et Euroopa Komisjoni algatus keskendub ainult ELi liikmesriikidele ning vabatahtliku töö ja praktika vaheline piir on ähmane, mistõttu tuleks seda kaitsta. Arutelu jätkub rahvusvahelisel tasandil (Euroopa solidaarsuskorpus peaks vastu võetama 2017. aasta novembris) ja vabatahtliku tööga seotud huvigrupid peavad oma arvamuse kuuldavaks tegema ning nõupidamiste sisu enda kogemusega seostama, et tagada nende vastavus eesmärgile.

Paistab, et vabatahtliku töö poliitiline suund on muutumas. Viimastel aastatel on olnud peamiseks märksõnaks tööalane konkurentsivõime. Nüüd tõstab aga taas pead väärtuspõhine lähenemine, sealjuures on põhirõhk Euroopa Liiduga seotud väärtustel, näiteks solidaarsusel. Väiksemad kohalikud muutused on samuti tähtsad ning rahvaste ühendus töötab ainult siis, kui kohalikud kogukonnad osalevad sildade loomises ja näitavad üles solidaarsust rohujuure tasandil. Vabatahtliku töö väärtused muutuvad järgnevate kuude ja aastate jooksul elutähtsaks nii kohaliku noorsootöö kui ka suurte üleeuroopaliste algatuste tasandil. Milline roll on selles sinul ja sinu vabatahtlikul töö!

ALLIKAD

Rahvusvahelise vabatahtliku töö välja-vaadete laiendamisele suunatud Euroopa vabatahtliku teenistuse (EVT) tulevikukonverentsi tulemused: <http://evsfuture.noored.ee/outcomes/>

Erasmus+ programmijuhend. http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/sites/erasmusplus/files/files/resources/erasmus-plus-programme-guide_en.pdf

Euroopa Komisjon. (2017a) Study on the Impact of Transnational Volunteering through the European Voluntary Service: https://bookshop.europa.eu/en/study-on-the-impact-of-transnational-volunteering-through-the-european-voluntary-service-pbNC016788/downloads/NC-01-16-788-EN-N/NC016788ENN_002.pdf?FileName=NC016788ENN_002.pdf&SKU=NC016788ENN_PDF&Catalogue-Number=NC-01-16-788-EN-N

Euroopa Komisjon. (2017b) Concept note – main actions implementing the European Solidarity Corps: https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/initiative/28682/attachment/0901665b2a5233d_en

Euroopa Komisjon. (2017c) Ex-ante evaluation accompanying the document „Proposal for a regulation of the European Parliament and of the council” laying down the legal framework of the European Solidarity Corps: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017SC0168&qid=1497298244387&from=EN>

Euroopa Komisjon. (2017d) Proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council laying down the legal framework of the European Solidarity Corps: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017PC0262&from=EN>

RAY – Research-based Analysis of Youth in Action. (2017) Exploring Erasmus+: Youth in Action – effects and outcomes of the Erasmus+: Youth in Action programme from the perspective of project participants and project leaders: <http://www.researchyouth.eu/results-erasmus-youth-in-action>

European Voluntary Service
Future Search Conference
Enhanced Perspectives for
Transnational Volunteering For Youth
83 - 85, July 2017
Tallinn, Estonia

Rahvusvaheline kogemus – konkurentsieelis tööturul?

2014. aastal alanud Euroopa Liidu struktuurivahendite rahastamisperioodil ning Euroopa 2020 majanduskasvu strateegias on Euroopa Liit võtnud üheks peamiseks eesmärgiks investeerimise kvalifitseeritud tööjõu ja inimeste arengusse ning majanduskasvu. Üheks selliseks investeerimisvahendiks on hariduspoliitika, sealhulgas erinevad programmid, mis võimaldavad ja soodustavad noorte mobiilsust ning rahvusvahelise kogemuse omandamist.

Seni Eesti noorte seas läbi viidud uuringute tulemusena (Kaelep et al. 2013) võib väita, et noored ise hindavad rahvusvahelise kogemuse mõju enda karjäärilasele edukusele kõrgeks ning näevad selles vahendit, millega arendada „pehmeid oskuseid“ (*soft skills*) nagu **kultuuride vahelised erinevused, kohanemisevõime, paindlikkus, innovaatus, produktiivsus, motivatsioon, probleemide lahendamise oskused ning meeskonnatöö oskus**. Kõik need oskused on ka kaasaja tööturul üha olulisemaks muutumas. Kuidas hindavad rahvusvahelist kogemust ja selle mõju karjäärilasele edukusele aga Eesti tööandjad?

Rahvusvaheline kogemus kui tõusev trend tööturul

Varasemate Eestis läbi viidud uuringute põhjal (Taru, Lindeman 2007; Unt, Täht 2014; Raun 2012) võib väita, et Eesti tööandjate hinnangud nii avalikus kui ka erasektoris on olnud rahvusvahelise kogemuse suhtes pigem ükskõiksed ning selle olulisust töökoha saamisel ei teadvustata. Samas selgus viimases temaatilises uuringus (Pihl 2017), et rahvusvaheline kogemus on vähemalt avalikus sektoris muutumas üha olulisemaks, eelkõige tulenevalt tihedast koostööst Euroopa Liidu institutsioonidega ning suurenenud rahvusvahelise koostöö vajadusest. Eesti avaliku sektori tööandjad on noorte rahvusvahelise kogemuse suhtes positiivselt meelestatud ning näevad selles võrdsete kandidaatide puhul **kindlat konkurentsieelist töökoha saamisel**. Sealjuures suurimaks konkurentsieelist andvaks rahvusvahelise kogemuse liigiks

peavad tööandjad välismaal töötamist, mis esiteks annab **väga hea keeleoskuse ja kultuuride vahelised suhtlusoskused** ning teiseks **rahvusvahelise vaate valdkonnale**. Tööandjad nõustuvad, et rahvusvahelise kogemusega noor erineb iseloomuomadustelt oluliselt eakaaslastest, kelle sellist kogemust ei ole. Peamiste eristavate karakteristikutena toovad tööandjad välja järgmist: **iseseisvus, kriitiline mõtlemine, avatus, rahvusvaheline valdkondlik vaade ja parem keeleoskus**.

Enim esinevateks assotsiatsioonideks on sõnad nagu „suhtlemisoskus“ ja „keeleoskus“, mida toodi esile just oskuste ja isikuomaduste kontekstis, mida noor rahvusvahelise kogemuse käigus omandab. Olulisena saab veel välja tuua sõnad nagu „julgus“, „kogemus“ ja „avatus“, mis taas kord klassifitseeruvad isikuomaduste alla. Oluliste ja enim esinenud märksõnadena võib veel ära märkida „väärtused“, „konkurentsieelis“, „rahvusvahelistumine“ ja „laiem pilt“.

Kaelep, T., Maiste, K., Treier, K. 2013. Erasmuse üliõpilaste kogemused ja hinnangud oma mobiilsusperioodile 2007/2008-2010/2011 programmis osalenud Eesti üliõpilaste näitel, SA Archimedes

Raun, M. 2012. Mõningad kõrgkooli lõpetanute tööturule sisenemise aspektid tööandjate vaatenurgast. Magistritöö. Tallinn: Tallinna Ülikool

Taru, M., Lindeman, K. 2007. Mõningate kõrgharidusega töötajatele tööd andvate ettevõtete juhtide hinnangud ja ootused 3-aastase bakalaureuseõppe lõpetajatele. Tallinn: Tallinna Ülikool

Unt, M., Täht, K. 2014. Tööturu väljakutsed kõrgharidusele. Vali Press OU

Pihl, K. 2017. Noorte rahvusvaheline kogemus kui konkurentsieelis tööturul? Kvalitatiivne uuring Eesti avaliku sektori tööandjate hinnangute põhjal. Magistritöö. Tartu: Tartu Ülikool

Kalmus, B. 2016. Rahvusvaheline noorsootöö – noorsootöötajate kogemus. Bakalaureusetöö. Tartu: Tartu Ülikool

Gretschel, A., Cupar, T., Linno, M., Kiilakoski, T., Hästbacka, N., Korhonen, A. 2017. Studying the impact of international youth work towards developing an evaluation tool for youth centres. Finnish Youth Research Network

Bee, L., Hurley, D. 2015. Gone International: Mobile Students and Their Outcomes. Report on 2012/13 Graduating Cohort. Go International Programme. UK Higher Education International Unit

Keogh, J., Russel-Roberts, E. (2009). Exchange programmes and student mobility: Meeting student's expectations or an expensive holiday?. Nurse Education Today, 29, 108–116.

Mida annab rahvusvaheline kogemus noorele?

Sarnaselt iga teise ametikoha või valdkonnaga on ka noorsootöö muutunud üha rahvusvahelisemaks ning seda mõjutab rahvusvahelistumise protsess tervikuna. Rahvusvaheliste projektide, kontaktvõrgustike, ürituste ja programmide üheks eesmärgiks on rahvusvahelisem, iseseisvam ja kultuuriliselt teadlikum noor. Soome noorsooteaduskeskuse avaldatud uuringust (*Finnish Youth Research Centre 2017*) selgub, et olles seotud rahvusvaheliste tegevustega, seavad noored eesmärgi laiemalt, keskendudes praeguse hetke asemel elukäigule tervikuna. Rahvusvaheline mõõde loob oluliselt holistilisema lähenemise kõigi tegevuste suhtes, mis mõjutavad ka noorte ellusuhtumist. Noorsootöötajate seas läbi viidud uuringust (*Kalmus 2016*) selgus, et noorsootöötajad näevad parima rahvusvahelisest koostööst saadud kogemusena just keerulistest mitmekultuurilistest olukordadest väljatulemist, samuti tolerantsemaks ja kannatlikumaks muutumist. Sama uuringu põhjal võib ka väita, et noorsootöötajate endi hinnangul on rahvusvahelise noorsootööga tegelejaid endiselt napilt, hoolimata sellest, et noorte endi huvi rahvusvaheliste tegevuste vastu on väga kõrge.

Me elame suurepärasel ajal, et kasutada ära erinevaid võimalusi rahvusvaheliseks koostööks ja mobiilsuseks. Olgu selleks õpiränne tudengina, välispraktika, vabatahtlik töö või osalemine projektides – võimalusi on erinevaid ning kõik need arendavad üheaegselt nii personaalseid kui ka professionaalseid oskuseid. Sarnaselt tööandjate hinnanguga, arendab õpirändes osalemine noorte endi arvates analüüsivõimet, erialast kriitilist ja võrdlevat mõtlemist, kultuuride vahelisi kompetentse ja parandab võõrkeeleoskust (*Keogh, Russel–Roberts 2009*). Bøe ja Hurley (*2015*) analüüsisid omakorda võrdlevalt tudengimobiilsuses osalenud

ja mitteosalenud vilistlaste karjäärialast edukust tööturul pärast lõpetamist. Uuringu tulemustest johtus, et mobiilsuses osalenud vilistlased olid töö leidmisel oluliselt edukamad kui mittemobiilsed noored ning teenisid ka kõrgemat palka. Seetõttu on oluline julgustada nii noori kui ka noorsootöötajaid osalema rahvusvahelistes tegevustes, et ühelt poolt olla kursis valdkonnaga piiriüleselt ja omandada rahvusvahelisi kompetentse ning teisalt olla noortele endile eeskujuks. Pole olemas paremat arengu- ja õpivõimalust kui parimate praktikate vahetamine kolleegidega välismaalt ja õppimine teistelt.

Mõned peamised argumendid, miks omanda rahvusvahelist kogemust, on järgmised:

- Üha enam konkurentsieelist andev tegur tööturul, mis tõstab karjäärialast edukust
- Isikuomaduste, oskuste ja professionaalsete kompetentside arendaja
- Valdkondliku võrdleva perspektiivi loomine ja parimate praktikate vahetamise võimalus
- Rahvusvaheline sotsiaalne kapital
- Eesti ja Euroopa kodanikuühiskonna tugevdamine
- Positiivse eeskuju andmine teistele

Lõpetuseks

Reisimine, välismaal töötamine ja õppimine ei ole olnud kunagi lihtsamad kui täna. Varudes veidi aega ning tehes eeltööd, võib leida mitmeid programme ja rahalisi vahendeid, et veeta välismaal nii professionaalselt kui ka isiklikult arendav periood, mis samal ajal muudab su nii tööandjale atraktiivsemaks töötajaks kui ka kultuuriliselt teadlikumaks ja sallivamaks maailmakodanikuks.

Rahvusvahelise kogemustepagasiga noored on Eestile hinnaline ressurss. Nad on tööturul eelisseisus, sest tunnevad oma valdkonda laiemalt, neil on julgust suhelda, vajadusel erinevates keeltes, ja üleüldiselt on nad väljakutsete osas karastunud kui eakaaslased. Hea meel on tõdeda, et avalik sektor on selle väärtuse enda jaoks avastanud ning näitab julgelt eeskuju. Olgugi, et uuringute numbrid on asunud tõusuteele, teavad noored tööandjate seisukohtadest vähe. Ees on veel pikk tee, kui võtta eeskujuks näiteks Saksamaa, kus noorte välismaal veedetud vaheaasta keskkooli ja ülikooli vahel (cap year) on pigem reegel kui erand.

Iga noor, kes on end rahvusvaheliselt täiendamas käinud, teab, et uues riigis tegutsema asumine – olgu see vabatahtlik teenistus, õpingud, tööpraktika – kasvatab enim „ma saan hakkama” tunnet – see on enesekindlus, mis toob endaga kaasa kohanemisvõime, probleemide lahendamise oskuse, julguse ja avatuse. Kodune mugavustsoon omandab uued mõõtmed niipea, kui uut elukohta tundma õpid ning uus kultuur saab osaks igapäevaelust.

Kuid kas ma saan hakkama? Esimene samm on kõige raskem – otsus, et rahvusvaheline kogemus ei lõhu, vaid toetab tulevikuplaane nii akadeemilises kui ka professionaalses mõttes. Erasmus+ kui populaarseim õpirände programm, mis annab igal aastal võimaluse enam kui 600 000 koolinoorele, tudengile ja täiskasvanule, on osavõtu väga lihtsaks ja mugavaks muutnud.

Kommentaar —

Regina Rähn
Archimedese noorteagentuuri kommunikatsioonispetsialist

Välispraktika ja –õpingute planeerimisel ja elluviimisel aitavad ülikoolide koordinaatorid, noorteprojektide osas Archimedese noorteagentuur ning mitmed teised organisatsioonid.

Õpirände maine on sama kirju kui selle hiiglaslik osalejaskond. Sellest ei tasu end eksitada lasta. Lõpuks on rahvusvaheline kogemus täpselt selline, milliseks osaleja selle ise kujundab. Õpirändajad võivad leida nii võimaluse tudengipõlve pikendada, samas kui tööandja toetuse ning usaldusega võib sellest saada võimalus arendada silmaringi ja luua aktiivselt kontakte.

Töötades igapäevaselt noorte rahvusvaheliste võimaluste infoväljas, tean, et välismaale minemine ei ole mugav, sest see eeldab olemasolevate kohustuste ootele jätmist. Õppivad noored, kellest suurel osal ka jalg tööturu ukse vahel on, peavad paremaks pühenduda juba ettevõetud teekonnale, et oma esimest karjäärivõimalust mitte käest lasta. Siin tulevad aga tegelikult appi ülikoolid, kes toetavad rahvusvahelise kogemuse hankimist. Seda peaksid tegema ka tööandjad ise, sest need, kes soovivad enda meeskonda rahvusvahelise valdkondliku tunnetuse, keele- ja suhtlusoskusega spetsialiste, leiavad ka töökorralduses võimaluse lasta (tulevasel) töötajal rahvusvahelist elu proovida. Lõppeks on see ju veidi kaugemasse tulevikku vaatav enda ressursi kasvatamine.

Milleks meile ettevõtlikkus?

Ettevõtliku meelelaadi tähtsust on raske üle hinnata. Ettevõtlik inimene saab hakkama iseendaga ja suudab muuta ühiskonda – olgu siis tööandjana või -võtjana, vabatahtlikuna või mõnes muus rollis.

Ettevõtlikkuse ja ettevõtlusõppe rolli olulisust on rõhutatud nii Euroopa Liidu kui ka riiklikul tasandil, selle edendamine ja arendamine on võetud eesmärgiks ka mitmes olulises strateegilises dokumendis. Sellest räägivad nii poliitikud, ettevõtjad, erinevad organisatsioonid, aga järjest enam ka lapsevanemad ja muud huvigrupid.

Mis ettevõtlikkus ikkagi on ja kas seda saab arendada?

Tihti aetakse segamini või tõmmatakse võrdusmärk mõistete „ettevõtlikkus” ja „ettevõtlus” vahele, arvates, et ettevõtlikud on ainult need inimesed, kel on suurepärase äriideed, juhioskused ja kes tegelevad ettevõtlusega. Oluline on aga mõista, et ettevõtlikkus on isiku omaduste ja hoiakute kogum, mis koondab endas loovust, algatusvõimet, arukat tegutsemist ning vastutustunnet ja hoolivust. Ettevõtlik inimene tahab ja suudab oma mõtted teoks teha. Sellised inimesed saavad hakkama nii enda kui ka kogukonna elu korraldamisega, oskavad töötajana oskuslikumalt märgata ja haarata võimalusi ning just selliste inimeste eestvedamisel luuakse ühiskonnas lisaväärtus nii ärilistes kui ka sotsiaalsetes ettevõtmistes. Kiiresti muutuv as maailmas, kus tuleb osata leida lahendusi, pidevalt õppida ja edasi liikuda, on ettevõtlikud inimesed eriti hinnas.

Kuna ettevõtlikkus tuleb kasuks igas eluvaldkonnas, tuleks selle arendamisele panna rõhku nii varases lapseas, koolieas kui ka elukestva õppe raames. Ettevõtlikkus areneb elukogemuse toel ja seda kujundab ümbritsev keskkond. Laps kasvab ettevõtlikuks inimeseks, kui ta saab piisavalt mängida ja tegutseda, ise otsustada ja enda ideid teoks teha. Samuti saab lapsega maailma asju arutades suunata teda ise mõtlema ja arukaid otsuseid vastu võtma. Siin mängib olulist rolli nii lapsevanemate, õpetajate kui ka teiste laste ja noortega tegelevate spetsialistide teadlikkus. Lisaks teoreetilistele teadmistele tuleks õpetada nende teadmiste praktilist kasutamist, mis aitaks luua seoseid õpitu ja päriselu vahel. Vajalik on toetada noorte initsiatiivi, isetegemise- ja avastusrõõmu ning mitte laita ebaõnnestumist. Vähetahtis ei ole siin ka täiskasvanu enda eeskujud ja tema julgustus.

Ettevõtlikkuse arendamine noorsootöös

Noorsootöö ja mitteformaalse hariduse formaat loob väga head eeldused noorte ettevõtlikkuse arendamiseks. Tegelikult tegelebki sellega iga noorsootöötaja, kuid tihti toimub see enesele teadvustamata ja mitte eesmärgistatult. Kui tegutseda teadlikult ja eesmärgipäraselt, kaasates kogu protsessi planeerimisse ja elluviimisesse ka noori endid ning mõtestades saadud õpikogemusi, võib saavutada suurepäraseid tulemusi.

Haridus- ja teadusministeeriumi eestvedamisel viiakse 2016.–2018. aastal ellu ettevõtlusõppe programmi „Edu ja tegu”, et edendada ettevõtlusõpet kõigil haridustasemetel ning süvendada ettevõtlikku mõtteviisi. Programmi raames töötavad ülikoolide teadlased välja Eesti haridussüsteemi sobivat ettevõtluspädevuse mudelit. See koosneb paljudest komponentidest, millest üks osa (nt algatus- ja koostöövõime, motivatsioon ja problemlahendamisoskus) toetab eelkõige ettevõtlikkuse arendamist ning teine osa on seotud ettevõtlusteadmistega ja -oskuste arendamisega.

See mudel on kõige värskem Eestis välja töötatud n-ö tööriist, mis on abiks noorsootöötajatele, õpetajatele ja teistele noortega töötavatele spetsialistidele noorte ettevõtlikkuse arendamisel.

Seejuures tasub silmas pidada, et mõned teadmised ja oskused, mis seotud eelkõige ettevõtlikkusega (nt uskumused, motivatsioon, mõtlemisoskused), on olulisemad omandada nooremas eas, st üldhariduse madalamatel astmetel. Ettevõtlusteadmistega ja -oskuste omandamine algab põhikooli- või gümnaasiumiastmel ning muutub oluliseks kutse- ja kõrgharidust omandades.

Noorsootöö ja mitteformaalse hariduse formaat loob väga head eeldused noorte ettevõtlikkuse arendamiseks.

Ettevõtlik tegutsemine väärtuste loomisel

Kuigi struktuur on välja töötatud, pidades silmas formaalharidussüsteemi, saavad seda kasutada ka noorsootöötajad. Pädevusmudel aitab mõista, kas senine tegevus ja planeeritud tegevused toetavad või hoopis takistavad omaduste arendamist, mis aitavad ettevõtlikuks kasvada.

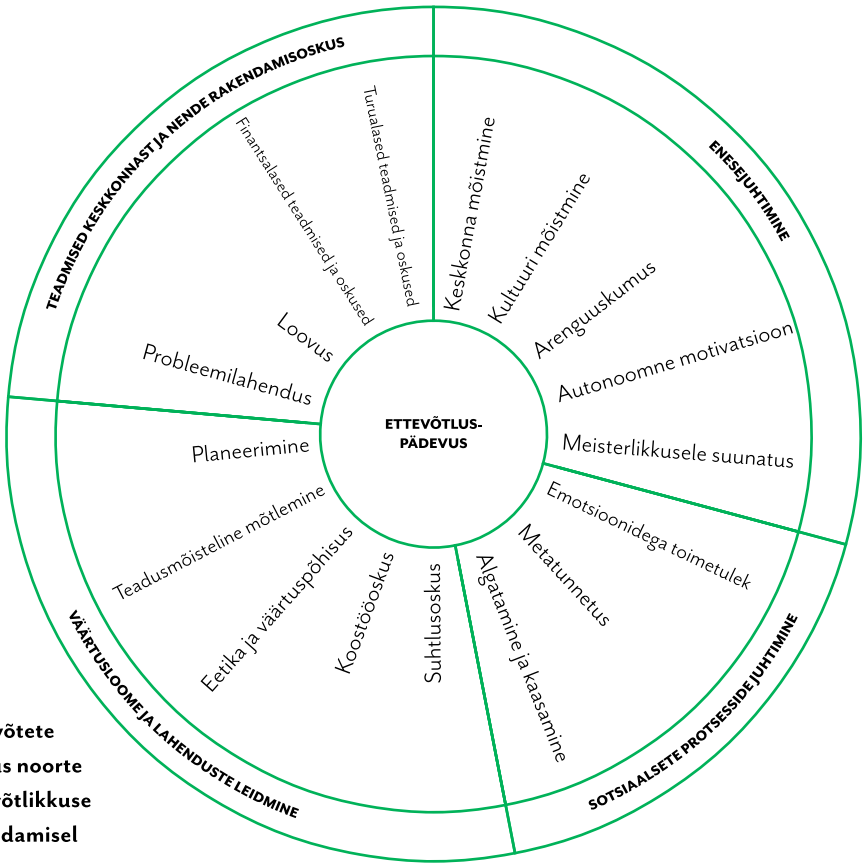
Oluline on siinkohal ka koostöö, nii formaalhariduses kui ka noorsootöös. Eriti viimases on küllaldaselt vabadust, aga ka arenguruumi, et teha noorte ettevõtlikkuse edendamisel koostööd erinevate osapooltega. Noorsootöötajad võiksid teha rohkem koostööd õpetajate ja teiste koolispetsialistidega. Töötada näiteks üheskoos välja ainekava, kus õpilased saaksid mõne tunni raames aeg-ajalt käia noortekeskuses, kus õpilastele viiks erinevaid aktiivõppe meetodeid kasutades tundi läbi noorsootöötajad. Miks mitte ka töötada välja mõni valikaine, mis oleks spetsiaalselt ettevõtlikkuse edendamisele orienteeritud. Koostööd tuleks teha ka ettevõtjate ning teiste oma ala spetsialistide ja praktikutega. Neid tuleks kaasata õppetöösse, et noored oskaksid paremini seostada teooriat päriseluga. Seejuures ei tohi unustada kaasata noori, anda neile endile otsustaja ja vastutaja roll, seal kus võimalik. Lasta neil proovida, katsetada ja tegutseda.

Ettevõtete panus noorte ettevõtlikkuse edendamisel

Eestis on palju ettevõtteid, kes peavad väga oluliseks noorte arengut, suunates oma toetustegevusi just hariduse ja noorte valdkonna ning ettevõtlikkuse edendamisse.

Neist 138 on liitunud Eesti kaubandus-tööstuskoja koordineeritava koostöövõrgustikuga ettevõtlikkuse edendamiseks. See tähendab, et nendes ettevõtetes juhendatakse noori, võetakse vastu õpilasgrupe, korraldatakse noortele konkursse, käiakse külalistunde andmas, viiakse läbi koolitusi, koostatakse õppematerjale, toetatakse materiaalselt ettevõtlikkuse arendamist – siin võib erinevaid toetustegevusi loetlema jääda. Võrgustik loodi 2012. aastal just ettevõtjate initsiatiivil.

Võrgustiku info koondub veebikeskkonda www.ettevotlikkus.ee, kust leiavad kasulikku infot laste ja noortega tegelevad spetsialistid: õpetajad, noorsootöötajad, huvijuhid, karjäärispetsialistid jt. Neil on võimalik leida koostööpartnereid noorte ettevõtlikkuse edendavate tegevuste elluviimiseks. Ettevõtetele ja organisatsioonidel on võimalik saada hea ülevaade, milliseid toetustegevusi teevad teised ettevõtted ning jagada infot oma tegevuste kohta.

Olulise info saab tellida endale mugavalt kord kuus e-postile saadetava infokirjaga n-ö koju kätte, vajutades kodulehel linki „Liitu uudiskirjaga”. Lisaks toimuvad kaks korda aastas võrgustiku seminarid, kus tuuakse kokku olulised osapooled, et arutada haridusvaldkonna „valupunkte”, aga ka ettevõtete ja haridusvaldkonna parema koostöö üle.

Kaubandus-tööstuskoda on ettevõtlusõppe arendamise ja ettevõtlikkuse edendamise tegelenud juba üle kümne aasta, aktiivsemalt alates 2008. aastast, mil kutsuti kokku Ettevõtlusõppe Mõttekoda, kuhu kuulusid ettevõtlusõppe arendamisega seotud institutsioonid ja eksperdid. Mõttekoja töö tulemusena valmis 2010. aastal ettevõtlusõppe edendamise kava „Olen ettevõtlik!”, kus sõnastati ettevõtlikkuse ideaalid kooliastmeti. Need on hea abimaterjal noortega töötavale spetsialistile, et tegevusi teadlikumalt planeerida ja läbi viia.

¹—Lase noorel otsustada, katsetada, anna vastutust!

²—Ära laida ebaõnnestumist — igast läbikukkumisest on midagi õppida!

³—Kiida õppeprotsessi ja tehtud pingutust, mitte tulemust. See motiveerib proovima ja uusi asju õppima.

⁴—Julgusta koostööle!

⁵—Alusta väikestest sammudest, noorte väiksemate omaalgatuste elluviimise toetamisest kuni suuremate projektideni välja. Väikesed eduelamused annavad julgust ja motiivatsiooni edasi tegutseda.

⁶—Too noorele inspireerivaid näiteid ja vii ta kokku erinevate elualade praktikutega. Kuid edulugusid esitledes tuleks rääkida ka ebaõnnestumistest. See aitab samastuda ning on motiveeriv.

⁷—Tekita uudishimu ja aita leida seoseid, et noor saaks aru, miks ta midagi õpib.

⁸—Õppimine ja õpetamine olgu interaktiivne, praktiline ning huvitav!

⁹—Lase noorel olla väärtuste looja, ära tee temast pelgalt teenuse tarbijat!

¹⁰—Ole ise ettevõtlik eeskuju!

Aune Lillemets
Noortevaldkonna koolitaja ja uurija

Analüüsi „Noorsootöö võimalused noorte ettevõtlikkuse toetamisel” kokkuvõte

Ettevõtlikkus on laiema tähendusega kui ettevõtlusega tegelemine või ettevõtjana tegutsemine. Ettevõtlikku hoiakut iseloomustab algatusvõime, iseseisvuse, aktiivsuse ja uuendusmeelsuse rakendamine nii isiklikus, tööalases kui ka ühiskondlikus tegevuses. Noorte puhul võib ettevõtlikkus seisneda ka selles, kui osaletakse koolis ürituste organiseerimisel, võetakse üritustest osa või täidetakse väljaspool kooli palgatöötajana aktiivselt oma tööülesandeid. (Zeiger)

Ettevõtlikkuse arendamise eesmärk ja noorsootöötajate pädevus

Ettevõtlushariduse eesmärk on õpetada olema ettevõtlik ning leidma probleemidele lahendusi nii palgatöötajana kui tööandjana. (Vodja 2006). Ettevõtliku mõtteviisi arendamine on tähtis, sest see valmistab ette noori tööeluks ning ettevõtlikku inimest iseloomustavad omadused on elus hakkama saamiseks ka üldiselt olulised (Euroopa Komisjon 2014). Lisaks formaalharidusele on mitteformaalsel haridusel ja noorsootööl oluline roll noorte ettevõtlikkuse arendamisel. Nii töötotsijad kui ka tööandajad on esile toonud, et tööturul vajatakse teistsuguseid pädevusi võrreldes sellega, mida koolis omandatakse. Noorte jaoks on erinevad noorsootöö keskkonnad, sealhulgas noorteorganisatsioonid, olulisteks kui mitte

peamisteks keskkondadeks, mis panustavad ka ettevõtliku mõtteviisi ja sellega seonduvate oskuste arengusse mitteformaalse õppe võimalusi kasutades. (Euroopa Komisjon 2012)

Noorte ettevõtlikkus hõlmab väga laia ringi erinevaid omadusi ja oskuseid. Elukestva õppe 8 võtmepädevuse raamistiku võtmepädevuses „Algatusvõime ja ettevõtlikkus” (VV määruse „Kutsestandard” lisa 1) on ettevõtlikku inimest kirjeldatud järgnevalt:

- Suudab ideid luua ja ellu viia, kasutades omandatud teadmisi ja oskusi erinevates elu- ja tegevusvaldkondades.
- Suudab näha probleeme ja neis peituvaid võimalusi.
- Suudab eesmärgke seada ja ellu viia.
- Suudab korraldada ühistegevusi, näidata initsiatiivi ja vastutada tulemuste eest.
- Suudab reageerida paindlikult muutustele ning võtta arukaid riske.

Tööhõive seisukohalt on põhjendatud eristada nelja suuremat pädevuste gruppi:

Tehnilised pädevused: suhtlemine, nii avalikkusega kui ka grupis kui isikutevaheline, keskkonna jälgimine, probleemilahendusoskused, tehnoloogia kasutamise oskused.

Ärijuhtimispädevused: eesmärgistamine ja planeerimine, otsustamine, inimressursi juhtimine, turundus, raamatupidamine ja finantsjuhtimine, kvaliteedi juhtimine, ettevõtte üldjuhtimine, turundus jmt.

Isiksuslikud ettevõtlusomadused ja -oskused: enesejuhtimine ja distsipliin, riski juhtimine, uuendused, vastupidavus, eestvedamisvõimed, muutuste juhtimine, strateegiline mõtlemine, kontaktide loomine ja kontaktivõrgustike arendamine.

Konkreetsed tegevusalad, milles ettevõtja tegutseb, tundmine (OECD 2014). Paljud ettevõtlikkuse aspektid kuuluvad ühtlasi ka noorsootöö üldiste eesmärkide hulka, kuna noorsootöö eesmärgid on seotud noorte tööhõive suurendamisega.

Mida tehakse noorte ettevõtlikkuse arendamiseks?

Noorte ettevõtlikkust toetavad mitmed valdkonnad, uuringus olid vaatluse all noorte omaalgatuse ja rahvusvahelise kogemuse võimalused, noorte osalus, vabatahtlik töö, maailmaharidus ja mitteformaalsed ettevõtlusõppeprogrammid. Esmalt analüüsiti noortevaldkonnas sagedasti kasutatavate üldmeetodite tugevusi, nõrkusi ja võimalusi nende edasi arendamiseks.

Programm/meetod

Tugevused

Nõrkused

Võimalused

Vabatahtlik töö	Tolerantsuse ja maailmapildi arendamine Võimalus end erinevates valdkondades proovile panna	Vähe pikaajalisi vabatahtlikke Ei osata õpitut mõtestada	Kogukonnapraktika ja töötutele suunatud vabatahtlike programmide laiendamine Vabatahtlike toetamine saadud kogemuse mõtestamisel
Noorte- projektid	Võimalus omaalgatuseks, ise ära tegemise kogemus Sageli rahvusvahelise mõõtmega	Palju projekte, mida teevad noortele täiskasvanud Kipuvad olema ühekordsed ja lühiajalised tegevused	Enesehindamise ja refleksioonimeetodite kasutamine Kohalikud noorte algatuste fondid
Avatud noorsootöö	Võimalikud väga erinevad tegevused Potentsiaal noorte omaalgatuseks Paljudele noortele kättesaadav	Noored ei taju, et nad õpivad Noorsootöötajate erinev tase, osad ei oska noori kaasata ega neile piisavalt iseseisvust anda	Välisvabatahtlike kaasamine toob noortele inspiratsiooni ja uusi valikuid Võtta kasutusele meetodid, mis aitavad noorel paremini õpitut tajuda ja väljendada
Huviharidus ja- tegevus	Huvipõhine enesearendamine Palju loovust arendavaid tegevusi Noored tajuvad, et õpivad uusi oskusi Võib arendada meeskonnatöö, argumenteermise jms oskusi	Osades ringides on noortel väga piiratud roll Poistele on vähe huvitavaid tegevusi Tihti tegeletakse kindla alaga, nt muusikainstrumendi õppimisega ja ettevõtlikkust laiemas mõttes ei arendata	Omaalgatus huvitegevuse osaks Kaasata noori tegevuse planeerimisse Pakkuda noortele võimalikult palju meeskonnatöö jms kogemusi
Noortelaager	Ettevõtluse ja loovuse teemalaagrid Vabal ajal lõõgastunud tingimustes toimuv	Ei pruugi toetada ettevõtlikkuse arengut, noored võivad olla lõbusate tegevuste „tarbijad” ning ei taju õpikogemust	Rohkem teemalaagreid, mis arendavad ettevõtlikkust Koostöö „Ettevõtliku kooli” projektiga
Noorteühing	Noored ise otsustavad ja juhivad Osadel NÜ välja arendatud tugevad liidriprogrammid	Tihti noored ei mõtesta saadud kogemusi Tegevuste hajusus ja katkemine Väiksemates kohtades pole eriti valikuid	Tulemuste hindamine ja tüüpiliste liikmete saadud oskuste kirjeldamine
Noortemalev	Reaalne töökogemus Suhtlusvõrgustiku laienemine Julguse saamise ja enese proovile paneku võimalus	Noored ei oska saadud kogemusi tööandjale demonstreerida, eriti kui malevas on saadud lihttöö kogemus	Ettevõtjate kaasamine ka maleva tegevuste planeerimisse Jätkata MAlgatuse projektiga
Noorte osaluskogu	Maailmapildi ja vastutustunde avardamine Oskus suhelda ja mõjutada otsuseid	Vähesed noored osalevad, põhiliselt nagunii väga aktiivselt Tegevuste perioodilisus ja raugemine	Osaluskogude stardifond ENLi Noorte Osaluse fond
Õpilasfirma tegemine	Reaalne ettevõtluskogemus ja eneseületus Kokkupuude paljude ettevõtlike inimestega	Kättesaadav vähestele noortele Vaja juhendajat, kellega on hea klapp	Süsteemsemalt NT asutustes õpilasfirmade tegemine Kaasjuhendajate ja mentorite kaasamine, et juhendajaid jätkuks rohkematele noortele Inspiratsiooniüritused ka noortekeskustes
Rahvusvaheline noorsootöö (sh vabatahtlik töö ja projektid välismaal)	Õppimine teistelt kultuuridelt, suurem tolerantsus, valmisolek suhelda rahvusvahelises meeskonnas Suurendab noorte iseseisvust ja avardab nende maailmapilti	Raha ja ajapuudusel paljud noored ei osale (sh noored ei tea stipendiumi saamise jms võimalusi) Ei sobi kõigile noortele, eeldab iseseisvust ja avatust	Erinevate programmide ühine reklaamimine, et jääda rohkematele noortele silma Kasutada noorte ettevalmistamiseks noorte rahvusvahelisi kontakte igapäeva elust, aidata neid mõtestada (rahvusvaheline suhtlus sotsiaalmeedias ja internetimängudes, välisvabatahtlike korraldatud tegevused jne)

Tabel 1 — Eesti noorsootöö põhimetodite tugevused, nõrkused ja arengupotentsiaal

Täpsemalt analüüsiti uuringus 100 näidet erinevate meetodite kasutamisest, mille puhul läbiviijad seadsid eesmärgiks noorte ettevõtlikkuse arendamise. Meetodite puhul eristati 10 erinevat tegevuste tüüpi (*vt joonis 1*).

- I — Kirjeldati soovitud mõju (2)
- II — Uuriti saavutatud mõju (10)
- III — Kirjeldati saadud õpikogemust (13)
- IV — Kirjeldati õpikogemust, lisati osalejate arvamus (17)
- V — Tulemusi ei kajastatud (27)
- VI — Loetleti väljundeid (31)

Uuringust leiab ka rahvusvahelisi noorte ettevõtlikkuse arendamise näiteid, mis võiksid inspireerida Eesti noorsootöötajaid. Näiteks Belgias toimivad hästi noortemajad (*Dunne et al. 2014: 154*), mis on olemuselt noorte vabatahtlike juhitud noortekeskused. Prantsusmaal on sarnaselt õpilasfirma-dele tehtud ka õpilasühingud (The Junior Association), mis võimaldab noortel saada projektijuhtimise kogemus lihtsustatud juriidilises raamistikkus. (*EUCIS-LLL... 2013: 7*)

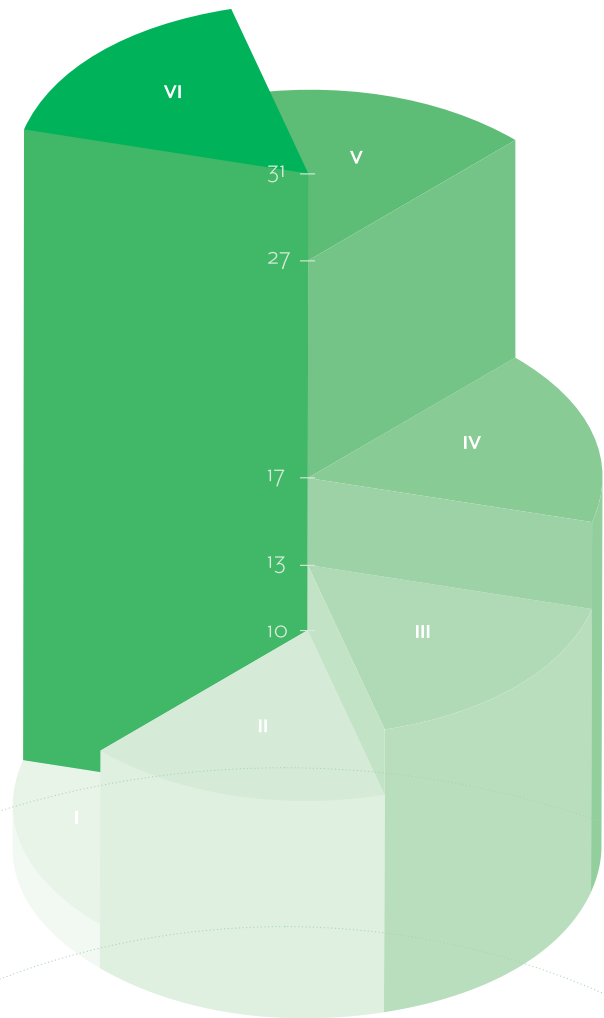
Tehakse palju, aga milline on mõju?

Uuringus analüüsitud noorte ettevõtlikkuse toetamise meetodite puhul oli probleemiks, et korraldajad kajastavad tulemusi vähe, mis omakorda mõjutab ka programmide nähtavust. Vaid veerandil juhtudest oli tegemist laiapõhjalise ja mitmekülgse kajastusega veebiportaalides ja meedias.

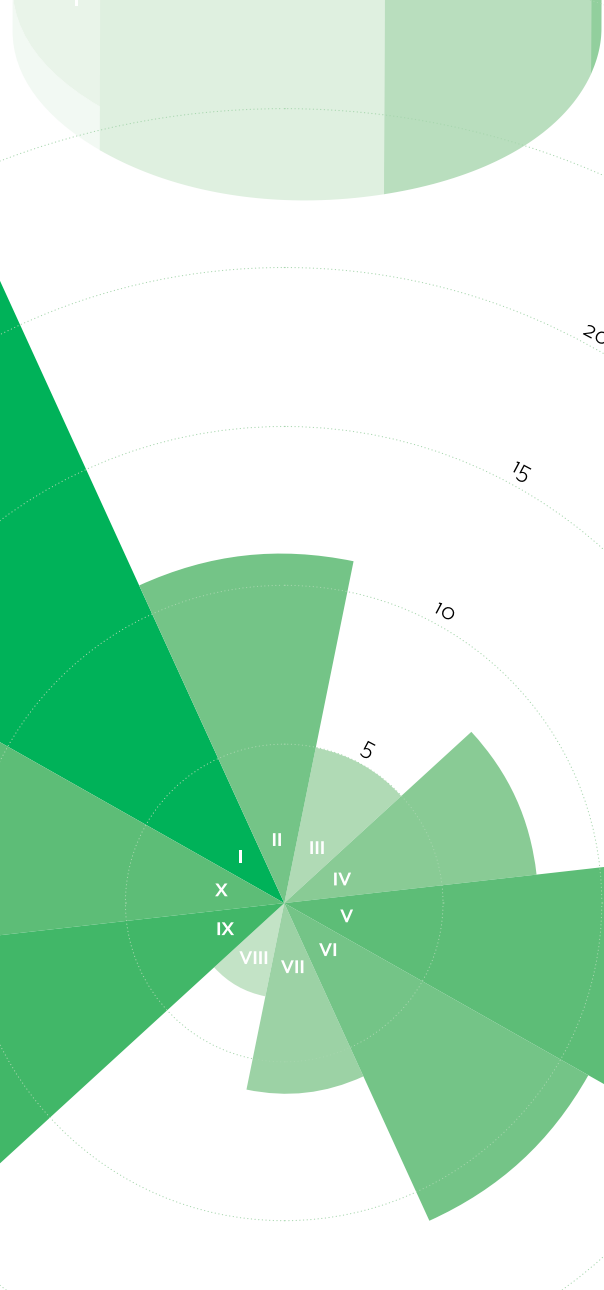
Tundub, et noorte ettevõtlikkuse vallas tehakse palju, aga tulemusi analüüsimata ja kajastamata. Vaid kolmandik korraldajaist kirjeldas noorte saadud õpikogemust ning neist omakorda pooled avaldasid ka osalejate kommentaarid õpitu kohta. Tegevuste mõju oli kirjeldatud kahel ja süsteemselt mõju uuritud kümnel juhul.

- I — Õppeprogramm (31)
- II — Liidriprogramm (11)
- III — Meedia (5)
- IV — Meetodite kombinatsioon (8)
- V — Äriideede võistlus (14)
- VI — Simulatsioon/mäng (11)
- VII — Vabatahtlik töö (6)
- VIII — Õpilasvahetus (3)
- IX — Konverents/koolitus (18)
- X — Rahastusvõimalus (14)

ANALÜÜSI „NOORSOOTÖÖ VÕIMALUSED NOORTE ETTEVÕTLIKKUSE TOETAMISEL“ VIIS LÄBI SA ARCHIMEDESE NOORTEAGENTUUR, KOOSTAJAD LIISA MARTMA, AUNE LILLEMETS, MARTI TARU JA REET KOST.

Joonis 1 — Noorte ettevõtlikkuse arendamise meetodide tüübid.

Joonis 2 — Ettevõtlikkuse arendamise meetodite tulemuste kajastamine.

Uuringust selgus, et vaja on koguda rohkem kvalitatiivset teavet, et saada ülevaade noorsootöötajate pädevuste hetkeseisust seoses noorte omaalgatuse, ettevõtlikkuse ja ettevõtluse toetamisega noorsootöös. Seniste andmete põhjal saab aga öelda, et vaja on:

tõsta noorsootöötajate ja noorsootöö korraldajate teadlikkust noorsootöö olulisusest, panusest ja võimalustest noorte ettevõtlikkuse toetamisel, sh tasemehariduse ja täienduskoolituse kaudu;

senisest eesmärgipärasema lähenemise kujundamine noorsootöös noorte ettevõtlikkuse toetamisele ning õpitu teadvustamisele-tunnustamisele;

olemasolevate noorsootöö meetodite/sekkumiste arendamine. Eelkõige suurendada nende tegevuste rolli, mis arendaks noort endi algatusvõimet, otsustusvõimet ja korraldusoskusi;

ettevõtlikkusega seonduvaid pädevusi hinnata noorsootöö kvaliteedi hindamise osana;

parandada koostööd kooli ja noorsootöö vahel, kus kool saab toetada ettevõtlikkusega seonduvate teadmiste teket ja noorsootöö anda praktilisi väljundeid nende teadmiste järeleproovimiseks ja kinnistamiseks praktika kaudu;

soodustada noorsootöötajate kuulumist noorte ettevõtlikkuse edendamiseks seotud võrgustikesse, et oleks rohkem koostööd ettevõtjatega ning valdkonnas tegutsevate vabäühendustega ja asutustega;

tegeleda julgemalt ka sotsiaalse ettevõtluse valdkonnas, mis sobitub väärtuste pooldest hästi noorsootööga;

süsteemset lähenemist kogukonna tasandil, näiteks noorsootöö rolli noorte ettevõtlikkuse toetajana kajastamine KOV arengukavades ja noorte ettevõtlikkust soodustava omaalgatuse fondi loomine koostöös kohalike ettevõtjatega.

Kui tulemusi pole kajastatud, siis on raske teha järeldusi konkreetsete meetodite ja programmide efektiivsuse kohta. Varasemates uuringutes on leitud, et noorsootöö tegevustes osalemine on positiivselt seotud isiksusliku kasvu ja suurenenud enesesusuga (*Dworkin et al. 2003*) – ja need omadused on olulised ka noore ettevõtlikkuse arenguks. Näiteks enamik (94–99%) RAY uuringutes küsitletud Erasmus+- Euroopa Noored projektides osalejatest ja projektijuhtidest märkis, et projekt pakkus neile võimaluse paremini meeskonnas koostööd teha, paranenud on nende läbirääkimisoskused ja aruteludes osalemise oskused ning arenes loogiline mõtlemine ja järelduste tegemine. (*Research...*)

Kuigi noorsootöö mõju üldpilt olemasolevate uuringute põhjal on üsna positiivne, tuleb siiski öelda, et suhe noorteprogrammis osalemise ja selle mõju vahel on väga keeruline. Mõju sõltub programmide ülesehitusest, sellest, milliseid oskusi ja omadusi soovitakse programmiga mõjutada, samuti eelnevatest ja vahendavatest muutujatest, nagu näiteks sugu, oskuste tase, sotsiaalne positsioon ja teised sarnased karakteristikud (*Feldman ja Matjasko 2005*).

Eestis ei ole eraldi uuritud noorsootöötajate ettevõtlikkuspädevust. Teada on, et väga palju sõltub konkreetse noorsootöötaja hoiakuist ja ettevõtlikkusest. Näiteks Tallinna noorsootöötajate arvamusuuringust (*Rannala 2015: 9*) selgus, et noorte omaalgatuse toetamise ja kaasamisega tegeleb enamik noorsootöötajaid vaid mõned tunnid nädalas.

Lisaks noorsootöötajate ettevõtlikkuspädevuste arendamisele võiks üheks lahenduseks olla ettevõtlike inimeste kaasamine tegevuste planeerimisse ja elluviimisesse. Huvi selleks on: Koostöövõrgustik Ettevõtlikkuse Edendamiseks ja Junior Achievement on kodulehel avaldanud nimekirjad ettevõtjatest, kelle poole õpetajad ja noorsootöötajad võivad pöörduda. Käesolevast uuringust selgus, et ettevõtjaid kaasatakse küll koolitajate-mentoritena, kuid sisuloomes harva.

Kuna ühtne teoreetiline raamistik ja mõistete süsteem noorsootöö mõjude ja tulemuslikkuse hindamisele puudub, tuleks noorte ettevõtlikkuse erinevate aspektide arendamisel lähtuda noorsootöö üldistest kvaliteedi tagamise põhimõtetest.

Oluline on ka rohkem tähelepanu pöörata noorsootöös omandatud pädevuste kindlakstegemisele (testid, vestlus, vaatlus, enesehindamine, simulatsioon) ja demonstreerimisele (CV, töö näidised, soovituskiri, tunnustused, auhinnad). Pädevusi aitab hinnata näiteks Noortepass, töandjale demonstreerida Europassi CV, Stardiplatsi või Vabatahtliku Passi. Arenevaks suunaks on digitaalsete õpimärkide (*open digital badges*) kasutuselevõtt. Õpimärgiseid saab jagada sotsiaalmeedias või koos CV-ga potentsiaalse töandja või õppeasutusega. Märkide haldamiseks on loodud erinevaid keskkondi, näiteks osaliselt ka eestikeelne *Badgecraft*.

ALLIKAD

Dunne, A., Ulicna, D., Murphy, I., Golubeva, M. (2014). Working with Young People: the Value of youth work in the European Union. http://ec.europa.eu/assets/eac/youth/library/study/youth-work-report_en.pdf.

Dworkin, J. B., Larson, R., Hansen, D. (2003). Adolescents' Accounts of Growth Experiences in Youth Activities. – Journal of Youth and Adolescence, 32(1): 17–22

EUCIS-LLL Position and Compendium of Good Practices „Fostering Entrepreneurial Mindsets” 2013. http://lllplatform.eu/lll/wp-content/uploads/2015/10/EUCIS-LLL-position_Entrepreneurship-mindsets.pdf

Euroopa Komisjon. (2012). The joint European Commission-OECD policy brief on youth.

Euroopa Komisjon. (2014). Conclusions on promoting youth entrepreneurship to foster social inclusion of young people.

Feldman, A. F., Matjasko, J. L. (2005). The role of school-based extracurricular activities in adolescent development: a comprehensive review and future directions. – Review of Educational Research, 75(2): 159–210.

OECD. (2014). Job creation and local economic development.

Martma, L., Lillemets, A., Tartu, M. ja Kost, R. (2017) Analüüs „Noorsootöö võimaluse noorte ettevõtlikkuse toetamisel“. <http://mitteformaalne.ee/opimaterjalid/uuringud/>

Rannala, I.-E. 2015. Tallinna noorsootöötajate arvamusuuring 2015. Tallinna Spordi- ja Noorsooamet

Research based analysis of youth in action. <http://www.researchyouth.eu/research-results-publications>

Vabariigi Valitsuse määruse „Kutsestandard” lisa 1 https://www.riigiteataja.ee/aktiilisa/1280/8201/3013/VV_130m_lisat.pdf.

Vodja, E. (2006). Ettevõtlusharidus – täiendav võimalus tööturul. Noored ja tööturg.

Zeiger. Ettevõtlusõpik, ptk 2.2. <http://ettevotlusope.weebly.com/22-ettevotiltetlikkus.html>

EntreComp – Euroopa ettevõtluspädevuse raamistik: mida see noorsootöötajatele tähendab?

Ettevõtlust peetakse üheks teadmispõhise ühiskonna ja majanduse võtmepädevuseks (*Euroopa Parlament ja Nõukogu 2006*). Ettevõtlikud inimesed oskavad paremini probleeme tuvastada ja luua jagatud väärtusi, suurendades ühiskondlikku, kultuurilist ja majanduslikku heaolu (*Lackéus 2015*). Lisaks on neil suurem võimalus üha keerukamaks muutavas maailmas edu saavutada (*Andersen, Hougaard et al. 2017*).

ALLIKAD

Andersen, T., Hougaard, K. F., Nindl, S., Hill-Dixon, A. (2017). Taking the future into their own hands. Youth work and entrepreneurial learning. Brüssel: Euroopa Komisjoni hariduse, noorte, spordi ja kultuuri peadirektoraat.

EntreComp Framework <http://bit.ly/2o4xjIX>

Bacigalupo, M., Kampylis, P., Punie, Y., Van den Brande, G. (2016). EntreComp: The Entrepreneurship Competence Framework. Luksemburg: Euroopa Liidu Väljaannete Talitus.

Euroopa Komisjon. (2012) Rethinking Education: Investing in skills for better socio-economic outcomes. COM(2012) 669 final: Hariduse ja koostamise peadirektoraat.

Euroopa Komisjon. (2013a). Entrepreneurship 2020 Action Plan. COM (2012) 795 final. Brüssel.

Euroopa Komisjon. (2013b). Opening up Education: Innovative teaching and learning for all through new Technologies and Open Educational Resources.

Euroopa Komisjon. (2016) A new Skills Agenda for Europe. Working together to strengthen human capital, employability and competitiveness. COM/2016/0381 final. Brüssel

Euroopa Komisjon / EACEA / Eurydice. (2016) Entrepreneurship Education at School in Europe Eurydice Report. Luksemburg: Euroopa Liidu Väljaannete Talitus.

Euroopa Parlament ja nõukogu. (2006) Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 on key competences for lifelong learning. - Official Journal of the European Union, L394/310.

FFE-YE. (2012) Impact of Entrepreneurship Education in Denmark - 2011. - L. Vestergaard, K. Moberg, C. Jørgensen (toim-d). Odense: The Danish Foundation for Entrepreneurship - Young Enterprise.

Lackéus, M. (2015). Entrepreneurship education: what, why, when, how. - A.-R. Hofer, J. Potter (toim-d) Entrepreneurship 360° Background papers (lk 45): OECD, Euroopa Komisjon

OECD, Euroopa Komisjon. (2013). The Missing Entrepreneurs: Policies for Inclusive Entrepreneurship in Europe LEED Programme (Local Economic and Employment Development) (lk 248).

Rae, D. (2010). Universities and enterprise education: responding to the challenges of the new era. - Journal of Small Business and Enterprise Development, 17, 591–606.

Kodanike ja organisatsioonide ettevõtluspädevuse arendamine on üks Euroopa Liidu (*Euroopa Komisjon 2012, 2013a, 2013b, 2016*) ja selle liikmesriikide (*Euroopa Komisjon/EACEA/Eurydice 2016; OECD, Euroopa Komisjon 2013*) üks peamisi poliitikaeesmärke. Et toetada Euroopa kodanike ettevõtlikkust arendavaid huvirühmi, on Euroopa Komisjoni Teadusuuringute Ühis-keskus välja töötanud ettevõtluspädevuse raamistiku EntreComp – viitedokumendi, mida igaks võib oma eesmärkide saavutamiseks vabalt kasutada (*Bacigalupo, Kampylis et al. 2016*).

Mis on EntreComp?

EntreComp määratleb ettevõtlust pädevusena ning jagab selle omakorda kolmeks pädevusvaldkonnaks ja 15 pädevuseks. Pädevuse kaardistamiseks on loodud kaheksal oskustasemel põhinev arengumudel ja nimekiri 442 õpiväljundist.

Raamistik lähtub algatusvõime ja ettevõtluse kirjeldustest, mis on toodud võtmepädevusi käsitlevas soovitusel (*Euroopa Parlament ja nõukogu 2006*), ning Taani Ettevõtluse Sihtasutuse kehtestatud ettevõtluse määratlusest: „Ettevõtlus on võimaluste ja ideede kasutamine jagatud väärtuste loomiseks. Need väärtused võivad olla nii rahalised, kultuurilised kui ka ühiskondlikud” (*FFE-YE 2012*).

See määratlus on pöördelise tähtsusega ja paneb aluse tervele raamistikule: kasumi teenimise võimaluste ärakasutamise asemel nihkub ettevõtluse põhitähelepanu selgelt jagatud väärtustele ja ühiskondlike hüvede vastutustundlikule loomisele. (*Rae 2010*)

Definitsioonist lähtuvalt loovad EntreComp kolm pädevusvaldkonda, 15 pädevust, arengumudel ja kirjeldatud õpiväljundid ettevõtluspädevust edendavatele huvirühmadele põhjaliku aluse oma tegevuse hindamiseks. See raamistik ei ole aga õppekava ega kontrollnimekiri ning on liiga üldistav, et seda otseselt formaalse, mitteformaalse ja informaalse õppe metoodikas kasutada.

Milline on EntreComp tähtsus noorsootöö valdkonnale?

Hiljutise üleeuroopalise noorsootöö ja ettevõtlushariduse uuringu (*Andersen jt 2017*) järgi on enamik noorsootööga seonduvaid tegevusi olnud alati suunatud noorte ettevõtluspädevuse arendamisele, kuid väga vähesed noorteorganisatsioonid näevad seda omaette eesmärgina. Ettevõtlusharidust peetakse noorte isikliku ja sotsiaalse arengu toetamisega seonduvate tegevuste kõrvalnähtuseks. Ent ettevõtluse mõiste liikumine kitsalt äride ja kasumile orienteeritud tähenduselt laiemaks väärtuspõhise tõlgenduse poole sunnib noorsootööga seotud organisatsioone üha enam tunnistama, et ettevõtluspädevused kuuluvad nende edendatavate eluoskuste hulka.

Selle poolest on EntreComp kõige üksikasjalikum viitedokument, mis aitab noorsootöötajatel hinnata, kui tõhus on nende tegevus noorte ettevõtluspädevuse arendamisel. Noorsootöötajad saavad raamistikust kirjeldatud pädevusi ja oskustasemeid kasutada selleks, et kaardistada oma tegevuste õpiväljundid ning tuvastada kõrvaldamist vajavad puudused. Formaalse, mitteformaalse ja informaalse õppe ning töömaailmaga ühise keele leidmine võimaldab EntreCompil aidata noorsootöö organisatsioonidel teiste elukestva õppega seotud huvirühmadega paremini suhelda.

Õõseks telkide püstitamine on laagrielu loomulik osa. Eredas päevavalguses on seda üpris lihtne teha, kuid tuulisel ja vihmasel kuupaisteta ööl on see keerukam ettevõtmine, mis õpetab raskuste ja ajutiste tagasilööride korral mitte alla andma. EntreComp raamistik on see vahendite valdkonna alla kuuluv motivatsiooni ja järjekindlusega saavutatud õpiväljund ning pädevus, mis puudutab kõiki elualasid.

Selle asemel et märkida oma matkakogemus CVs hobide ja spordialade alla, võib seda käsitleda kui valdkonnaülest pädevust, millele saab lisada näiteid lahendatud probleemide kohta.

Kas on materjale, mis aitaksid noorsootöötajatel EntreComp rakendada?

Euroopa Komisjon on seisukohal, et peale EntreComp valdkonnaülese levitamise ja propageerimise tuleb seda täiendada lisamaterjalidega, mis aitaksid huvirühmadel seda oma vajadustega kohaldada. Teadusuuringute Ühiskeskus on avaldanud hulga õpetajatele suunatud lühikesi videoklippe, milles selgitatakse, kuidas siduda raamistikust kirjeldatud 15 pädevust õppetegevusega. Neid saab vaadata *YouTube*’is, otsides märksõna „**EntreComp Framework**”.

Selle artikli kirjutamise ajal on koostamisel käsiraamat, et anda eri huvirühmadele juhtnööre EntreComp rakendamiseks. Nimetatud raamat on mõeldud noorsootöötajatele, õpetajatele, tööandjatele ja poliitikakujundajatele ning selle eesmärk on pakkuda nendele huvirühmadele kohandatud lahendusi, andes ülevaate kehtivatest tavadest, pakkudes võimalikke tegevusi ja viidates olemasolevatele vahenditele. Käsiraamat valmib 2018. aasta alguseks.

Teadusuuringute Ühiskeskuses on valmimas ka 15–29aastastele noortele suunatud enesehindamisvahend, mis aitab neil analüüsida oma ettevõtlikkust ja koostada individuaalse pädevusaruande, mida hiljem õpetajate, mentorite ja võimalike tööandjatega jagada, et anda ülevaade oma ametlikult tunnustamata oskustest. See vahend avaldatakse pärast kinnitamist 2018. aasta suvel.

EntreComp kasutavad peale Euroopa Komisjoni ka paljud teised huvirühmad, kes arendavad selle põhjal eri tegevusi ja meetmeid. Teadusuuringute Ühiskeskus hoiab sellisel tegevusel silma peal ja seega soovitage kõikidel EntreComp huvirühmadel endast meile teada anda.

Tabel 1 — Ettevõtluspädevuse mudel (EduTegu)

Noorte sotsiaalne ettevõtlus = ettevõtlikkuse õpiväljundite superpakett

Lapsed ja noored kasvavad kiiresti suureks. Seetõttu seisab noortega töötavate spetsialistide ees küsimus: „Kuidas iga hetke võimalikult hästi ära kasutada?“ Üheks vastuseks on – sotsiaalne ettevõtlus.

Nimetus „sotsiaalne ettevõtlus“ võib esmapilgul segadust tekitada. Ent just mitmetahulisuse tõttu pakub see teema noortele ainulaadseid võimalusi arendavate väljakutsete vastuvõtmiseks ja mitmekesiste õpiväljundite omandamiseks.

Mis on sotsiaalne ettevõtlus?

Sotsiaalsete ettevõtete asutajate eesmärk on maailmas midagi paremaks muuta. Selleks loovad nad organisatsiooni – sotsiaalse ettevõtte –, mis teenib enamuse sissetulekust toodete või teenuste müügist.

„Maailmas millegi paremaks muutmine“ võib tähendada näiteks püsivaid töökohti erivajadustega inimestele, säästvat tarbimist ning raiskamise vähendamist või noortele väärtuslike võimaluste pakkumist. Küllap on Eestis esimesena mainitud kategooria tuntuimaks näiteks Eesti Pimemassööride Ühing, teisel juhul aga Uuskasutuskeskuse kauplustekett ning kolmandal RuaCrew ja YFU Eesti.

Valdkonna arendamisega tegeleb Eestis Sotsiaalsete Ettevõtete Võrgustik, kes on Kodanikuühiskonna arengukava 2015–2020 raames valitud ka Siseministeeriumi üheks strateegiliseks partneriks.

Teadlikkus sotsiaalsest ettevõtlusest avardab noorte valikuid nii tööalaselt (seoses karjääri- valikutega) kui ka maailmavaateliselt (näiteks teadlikumate tarbijatena). Sotsiaalne ettevõtlus võib suurendada teadlikkust nii kodukoha kui ka globaalsetest probleemidest ning innustada avastama finantsiliselt elujõulisi lahendusi.

Seega laiendab tutvumine sotsiaalse ettevõtlusega noorte silmaringi, võimaldades kombineerida muidu raskesti ühildatavaid teemasid ja õpiväljundeid, näiteks:

- ettevõtlikkus ja empaatia;
- ettevõtlus ja hoolivus;
- probleemid kogukonnas ja eraalgatuslikud lahendused;
- ärimudel ja ühiskondlik mõju.

Sotsiaalne ettevõtlus võib sobida ka noortele, kes kitsalt ettevõtlusõppest või kodanikuharidusest ei huvitu.

„Mu vanemad on ettevõtjad. Veits nüri värk tundub. Tahaks midagi maailma jaoks ära teha, potentsiaali mul nagu on.“ Teadlikkus sotsiaalsest ettevõtlusest aitab noortel veel paremini märgata inspireerivaid võimalusi, kuidas ka ettevõtjal on oma teadliku põhitegevusena võimalik aidata maailma paremaks muuta.

„Isa ütles, et maailma päästmise eest keegi raha ei maksa.“ Sotsiaalne ettevõtlus tutvustab uut karjääri- võimalust: edukas ettevõtja on võimalik olla ka ühiskondlike väljakutseid lahendades.

Tabelites 1 ja 2 tuuakse kahest ettevõtlikkus- ja ettevõtluspädevuste raamistikust mõned näited sotsiaalse ettevõtluse teema võimalustest vastavate pädevuste kinnistajatena.

Näide võtmepädevusest

Autonoomne motivatsioon

Paljud inimesed soovivad mõtestatud tööd. Sotsiaalse ettevõtte missioon annabki mõtestatuse. Sotsiaalne ettevõtlus soodustab autonoomse motivatsiooni teket ja püsimist, sest lisaks isiklikule eneseteostusele ja karjäärile on sotsiaalsel ettevõtlusel alati laiem väärtus. Sotsiaalse „ettevõtte olemasolu mõtte“ leidmiseks ei pea korraldama pikki ajurünnakuid. See on selge juba tänu ühiskondlikule probleemile, millega tegeletakse.

Algatamine ja kaasamine

Sotsiaalse ettevõtluse edukas praktiseerimine eeldab edukat kaasamist mitmel põhjusel. Ühiskondlikud probleemid on väga keerulised ja toimivaid lahendusi saab luua ainult koos teiste osapooltega. Teisalt ongi sotsiaalsel ettevõttel head võimalused kaasata vabatahtlikke, annetajaid jne, kelle panus võib muutuda eduka tegevus- ja ärimudeli loomulikuks osaks.

Näide võtmepädevusest

Ideede väärtustamine

Enamus sotsiaalseid ettevõtjaid tegutseb valdkonnas, kus puudub ühiskondlikule probleemile üldse lahendus või on puudu finantsiliselt elujõuline lahendus. Seega on sotsiaalsel ettevõtjal tarvis kolmekordset ideedepaketti: kuidas lahendada ühiskondlik probleem; kuidas teenida ettevõtlustulu; kuidas need kaks poolt ühendada nii, et ühiskondlik mõju säiliks.

Jätkusuutlik ja eetiline mõtlemine

Sotsiaalse ettevõtluse puhul on maailma paremaks muutmine organisatsiooni olemasolu mõte. Eetikat ja jätkusuutlikkust pole sellele tarvis seetõttu kunstlikult „külge pookida“.

Tabel 2 — Ettevõtlikkuse pädevused (EntreComp)

Innustavad eeskujud on olulised. Veelgi parem, kui need pärinevad eakaaslastelt. Eestis on juba mitmeid põnevaid näiteid noorte endi loodud ettevõtetest, mis on selgelt ühiskondlikult kasuliku eesmärgiga. Heaks kasulavaks taolistele ettevõtetele on olnud Junior Achievement Eesti õpilasfirmade programm ning ettevõtluskonkursid, nagu Ajujaht ja Negavatt.

Meeskond: Festera

Millise konkursi võitis: Nii Eesti kui ka Euroopa parim õpilasfirma 2017

Idee: Prügikastid, mis lagundavad biojäätmekärbseid ning toodavad väärtuslikku huumust.

Kuidas aitab maailma paremaks muuta? Festera eesmärk on teha prügimajanduses revolutsiooni. Nende loodussõbralik biokast võimaldab prügikasti tühendada kord kahe kuu jooksul, ilma et toas tekiks hais ja äädikakärbsed. Tänu biokastile ei lähe toidujäägid raisku, kuna biokast toodab kahe orgaanilise komponendi, õhuvoo ning soojusallika toel kiiresti kodusooja huumust, millega saab enda aiataimi naturaalselt väetada.

Kuidas teenitakse tulu? Tulu teenitakse biokastide müügist.

Meeskond: PõhuNõu

Millise konkursi võitis: Negavatt 2017

Idee: Toota Eesti põhust biolagunevaid ühekordseid nõusid.

Kuidas aitab maailma paremaks muuta? Kasvavad jäätmekogused on loodusele väga koormavad. Paberi- ja plastitööstus on vaid mõned näited, mille produktid põhjustavad keskkonnas pöördumatuid muutusi. Põhunõude eesmärk on teha midagi ära looduse heaks. Põhk on viljakasvatuses tihti ülejäänud saadus, millega justkui midagi teha ei ole. PõhuNõu näeb põhus hoopis ressursi, millele uus väärtus anda.

Kuidas teenitakse tulu? Tulu teenitakse põhunõude müügist ning lähiajal on plaan välja tulla ka teiste loodust säästvate toodetega.

Noorte sotsiaalse ettevõtluse valdkonna peamised arenguvõimalused on alljärgnevad:

- sotsiaalsele ettevõtlusele suunatud programmide geograafiline laiendamine ja mitmekesistamine (nt Changemakers Academy, talgud sotsiaalsete ettevõtjate juures);
- sotsiaalse ettevõtluse veelgi selgem esiletoomine ühe võimalusena Junior Achievementi pakutavates programmides;
- eeskujude pakkumine noortepärasel formaadis – näiteks igal aastal nii õpilas-firmade programmi osalejate hulgest kui ka rahvusvaheliselt, nt Forbesi koostatavast nimekirjast „30 alla 30-aastast sotsiaalset ettevõtjat”. Metoodiliselt tasub Eestis arendada ja laiendada sotsiaalset ettevõtlust just praktilise tegevuse kaudu tutvustades võimalusi;
- mis oleksid üleriigilised ja mitmekeelsed (st jõuaksid ka Harjumaalt välja ning vene emakeelega koolidesse-kogukondadesse);
- mida nõustaksid sotsiaalse ettevõtluse valdkonnas igapäevaselt tegutsevad inimesed;
- mis viiksid noori kokku nende kogukonnas tegutsevate sotsiaalsete ettevõtetega;
- mis aitaksid ühendada Eesti tehnoloogilist kompetentsi ja iduettevõtete maailma ühiskondlikult oluliste väljakutsete lahendamisega noorte poolt ja ettevõtluse vormis.

Näiteid Eesti programmidest:

Programm: Changemakers Academy

Algataja / elluviija: Programmi algatas ja viis läbi Sotsiaalsete Ettevõtete Võrgustik. Rahastas Briti Nõukogu.

Sihtrühm: Eesti ja vene keelt kõnelevad 9.–12. klasside noored.

Eesmärk: Suurendada noorte teadlikkust sotsiaalse ettevõtlus sektorist ning julgustada ühiskondliku aktiivsuse kasvu. Aidata arendada nendes meeskonnatöö-, probleemilahendus-, turundus- ja esinemisoskuseid. Toetada noori nende arengus ning pakkuda pidevat võimalust eneserefleksiooniks ja tagasisideks.

Tegevused: Avasündmuse käigus moodustati rühmad ja tutvuti sotsiaalsete ettevõtete eesmärkide ning ärimudelitega. Osalejad külastasid sotsiaalseid ettevõtteid ja analüüsisid, mis turundusvead takistavad sotsiaalsetel ettevõtetel oma eesmärke täitmast. Tiimid töötasid mentorite toel välja uusi turunduslahendusi, millest osa viidi ka ellu.

Programm: Changemakersi Suveakadeemia

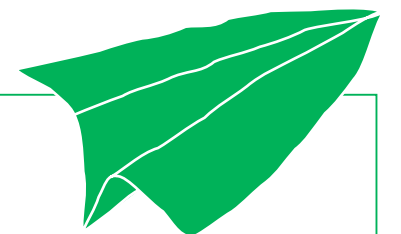
Algataja / elluviija: Programmi algatas ja viis läbi Sotsiaalsete Ettevõtete Võrgustik. Rahastas Briti Nõukogu.

Sihtrühm: Eesti ja vene keelt kõnelevad 15–19aastased noored

Eesmärk: Tutvustada noortele sotsiaalse ettevõtluse maailma erinevate töötubade ja diskussioonide toel. Arendada noortes oskust märgata probleeme ja otsida aktiivselt lahendusi. Tugevdada sidet eesti ja vene noorte vahel.

Tegevused: Noored suundusid Paidest 20 km kaugusel olevasse sotsiaalsesse ettevõttesse nimega Equilibre, kes tegeleb hobuteraapia ja loodusehitusega. Seal jagati noortega kogemuslugusid ja õpiti sotsiaalse ettevõtluse kohta. Samuti löid noored käd külge loodusehitusele ning osalesid meeleolukates töötubades. Sealt liiguti edasi Paidesse, kus toimus Arvamusfestival 2017 ning kus noored said sõna sekka öelda ja osaleda põnevates aruteludes (sh koostöös Eesti Noorsootöö Keskusega).

Ka rahvusvaheliselt on olemas hulk programme, millest on võimalik Eesti jaoks inspiratsiooni ammutada:

Programm: Sotsiaalne ettevõtlus koolides: tööriistakast õpetajatele (*Social enterprise in schools: a resource pack for teachers*)

Algataja / elluviija: Briti Nõukogu

Sihtrühm: 7–14aastased noored (ja nende õpetajad)

Eesmärk: Metoodiliste materjalide kogum (sh käsiraamat), mis annab õpetajatele ja teistele asjast huvitatud inimestele võimaluse kasutada sotsiaalse ettevõtluse alaseid teadmisi õppeprotsesside rikastamiseks. Eesmärk on julgustada õpilasi nägema ja mõistma, kuidas ettevõtlus aitab ühiskondlikke probleeme lahendada, saades samal ajal praktilisi kogemusi.

Tegevused: Käsiraamatus on välja toodud tegevused, mille kaudu saab arendada õpilaste meeskonnatööd, enesekindlust ja innovaatilist mõtlemist. Käsiraamatus on samm-sammult lahti seletatud, kuidas noorteni jõuda, milliseid praktilisi ülesandeid teha ning kuidas see kõik neile kasu toob. Tegu on väga praktilise, visuaalne ja lihtsa abivahendiga.

Programm: Noored Sotsiaalsed Ettevõtjad (Young Social Entrepreneurs)

Algataja / elluviija: Singapore International Foundation

Sihtrühm: 18–30aastased noored

Eesmärk: Toetada noori ning innustada sotsiaalset ettevõtlikkust.

Tegevused: Programmis osalejad saavad õppida otse sotsiaalsetelt ettevõtjalt ning küsida väärtuslikku abi ja juhendamist oma ideede elluviimisel. Lisaks aitab see kokku viia erinevate huvidega noored ning sotsiaalsed ettevõtted, et suurendada nende vahelist koostööd ja suhtlusvõrgustikku. Programm näeb ette, et igale noorele määratakse mentor, kes aitab teda programmi vältel juhendada. Programmi käigus saavad noored täiustada oma ideed ning koostada toimiva ärimudeli. Kõiki ideid esitletakse ja parimatel on võimalus saada oma ideede elluviimiseks rahastus.

Programm: Ole Maailmamuutja (Be A Changemaker)

Algataja / elluviija: Ashoka Youth Venture

Sihtrühm: 17–21aastased noored

Eesmärk: Ashoka Youth Venture visiooniks on maailm, kus igal inimesel on vabadus, julgus ja ühiskonna tugi, et luua muutusi eesmärgiga muuta maailma paremaks. Be a Changemaker treeningprogrammi konkreetseks eesmärgiks on aidata värsketel sotsiaalsetel ettevõtjatel vältida alustajate tüüpilisi vigu.

Tegevused: Noortele pakutakse töötubasid ja mentorlust, et kaardistada ühiskondlikke probleeme (sh sihtrühma mõistmine), jõuda lahendusideeni ning töötada välja toimiv ärimudel, mida saab hiljem ka rakendada. Programm arendab ka juhtimis- ja meeskonnatööoskuseid.

VÄLJAJOONISTATUD PILT TUNDOB EBATÄIELIK? PAISTAB, ET NOORTE SOTSIAALSE ETTEVÕTLUSE ARENDAMISEL VÕIKS PANNA RÕHKU HOOPIS MILLELEGI MUULE? VÕIKS JUBA KUSKILT PEALE HAKATA?

SOTSIAALSETE ETTEVÕTETE VÕRGUSTIK KOOSTAB KOOSTÖÖS EESTI NOORSOOTÖÖ KESKUSE, HARIDUS- JA TEADUSMINISTEERIUMI NING TEISTE PARTNERITEGA NOORTE SOTSIAALSE ETTEVÕTLUSE VALDKONNA ARENGUSTRATEGIAT. DOKUMENT VALMIB 2017. AASTA LÕPUKS JA SÜGISEL TOIMUB VEEL MITMEID OSAPOOLTE KAASAMISKOHTUMISI. KUI LUGEJAL ON HUVI SEL TEEMAL PANUSTADA, PALUME ARTIKLI AUTORITEGA ÜHENDUST VÕTTA AADRESSIL INFO@SEV.EE

Superheroes ja uue aja kangelased

Milleks meile kangelased?

Kangelased on eeskujud, kelles on sütitavat julgust, suuremeelsust ja sihikindlust, millest me inimestena unistame. Kangelased on enesekindlad ja kannavad väärtusi, mis annavad nende tegevusele tähenduse. Kangelased leiavad alati lahenduse ja sisemise jõu edasi liikuda, tagasilöökidele ja ebaõnnestumistele vaatamata. Tegelikult pole kangelane midagi muud kui igapäevane ettekujutus oma parimast minast, püüdlus maksimaalse eneseteostuse poole.

Sellest mõttekäigust sai alguse ka Superheroes eneseteostusprogramm 13–17aastastele ettevõtlikele maailmamuutjatele, kes tahavad olla julgemad, enesekindlamad ja iseseisvamad, et oma unistused juba täna teoks teha ja homme maailma muuta. Superheroest käivitab teadmine, et ettevõtlikkusel pole vanus, vaid ainult tahe ja südikus asju ära teha. Mida varem ettevõtlikkusega alustada, omades selleks avatud ja julgustavat keskkonda, seda helgemat tulevikku saame koos luua.

Miks alustas Superheroes just 13–16aastastest tüdrukutest ja ettevõtlikkusest?

Superheroes programm loodi missiooniga anda igale tüdrukule teadmine ja kogemus, et ta saab kõigega hakkama. Ettevõtlikkus pole ju suures pildis midagi muud kui võimaluse ja vajaduse äratundmine seal, kus teised seda ei näe, ning selle teadmise pinnalt järjekindel, pühendunud ja julge tegutsemine. Kui tahta elada tähendusrikast elu,

tuleb selleks varakult valmistuda. Igasugune muutus eeldab julgust mugavustsoonist välja tulla, avatud mõtlemist, usaldust, eeskujusid. Seda õpin Superheroes programmi asutajana tagantjärele tarkusena. Superheroes programmis me ei küsi: „Kelleks sa tulevikus saada tahad?“, vaid „Mida sa teha tahad, millel on sinu jaoks tähendus?“.

Nii nagu iga hea harjumus vajab aega, sai Superheroes programmi pikkuseks valitud neli kuud, et enesekindlus, julgus, iseseisvus ja sihikindlus jõuaks saada iga noore kangelase pärisosaks. Nelja kuu vältel said kõik tüdrukud ise kogeda, mida tähendab olla juht, võtta riske, kanda vastutust, väljendada ausalt oma arvamust, lahendada probleeme ja teha avatud koostööd. Ka on programmis võtmetähtsus inspiratsioonikõnelejal ja pühendunud mentoritel, kes on suurepäraseks näideteks, kuidas ühendada töö- ja pereelu, teha julgeid valikuid, hoolida ja leida inspiratsiooni lähedastest, olla enda ja teiste vastu aus ning elada tähendusrikast elu.

Kõige korduma kippuvam küsimus, mida mulle kui programmi asutajale esitatakse, on, kust Superheroes alguse sai? Enamasti arvatakse, et idee on pärit Inglismaalt või Ameerikast ning et see programm on kestnud juba aastaid ja lõpuks laienenud oma tegevusega ka Eestisse. Kuni selgub, et Superheroes on sündinud Eestis vähem kui aasta tagasi ning selle taga ei ole suur ja keeruline korporatsioon, vaid üks lihtne isiklik lugu ja tahe anda oma panus muutusesse, mille järele nägin nii mina kui ka väga paljud teised, kellega programmi väljatöötamise faasis mõtteid ja kogemusi vahetasin, suurt vajadust.

Veel vähem kui aasta tagasi töötasin Suurbritannia saatkonnas investeringute juhina. Minu tööks oli nõustada Eesti, Läti ja Leedu ettevõtteid, kelle ambitsiooniks oli kiirelt ja targalt rahvusvahelistuda. Peagi hakkas mind huvitama ka pidevalt muutuv, palju julgust, pinget ja riskialuvust nõudev *start-up*-maailm. Ma käisin tihti rahvusvahelistel konverentsidel, seminaridel ja erinevatel *networking*’u üritustel. Oma töös kohtasin enam kui nelja aasta jooksul harva naisi, kes oleksid esindanud ennast ehk oma ettevõtet juhi ja omanikuna. Küll aga kohtasin naisi tihti assisteerivates rollides, esindades kedagi teist, rääkides kellegi teise nimel kellegi teise unistustest ja ambitsioonidest. Mind hakkas huvitama, miks see pilt on nii ühele poole kaldu? Kas see on naiste puhul endast lähtuv valik või on põhjused mujal?

Korduma kippuv vastus oli, et tahaks küll teha midagi muud, olla oma valikutes ambitsioonikam ja iseseisvam, aga veel pole õige aeg. Kui küsisin õige aja kohta, siis vastus oli, et kui lapsed on piisavalt suured või kui ollakse veel paar aastat ühes või teises ettevõttes teadmisi ja kogemusi omandatud või kui on saavutatud suurem finantsiline kindlustatus, et hakata „katsetama“ sellega, mis päriselt kõnetab. Paljud naised unistasid küll ettevõtlusega alustamisest, aga ütlesid, et neil napib enesekindlust ja julgust riskida ning lootsid, et turvaline palgatöö tagab ehk lastele parema, suurema eneseteostusega tuleviku. Sealt tuligi tõuge uute küsimustega noorte poole pöörduda.

Kui tüdrukutel pole piisavalt kangelasi, kellega samastuda, siis tuleb nad üles leida ning ise järk-järgult nendeks kangelasteks saada /.../

Superheroes programm sai nime inspireerituna Wilsoni lausest. Kui tüdrukutel pole piisavalt kangelasi, kellega samastuda, siis tuleb

nad üles leida ning ise järk-järgult nendeks kangelasteks saada ja varakult üksteist toetama õppida. Superheroes programmi eesmärk on algusest peale olnud tahe anda tüdrukutele teadmine ja tunnetus, et me ise seame enda unistustele piirid, me ise otsustame kui kõrgelt ja kaugele julgeme mõelda ja tegutseda.

Superheroes programmi esimeses lennus (dets 2016 – märts 2017) osales 48 tüdrukut 25 Eesti koolist, seda nii rahvusvahelisest koolist, eesti ja vene koolidest, Tallinnast, Tartust, Kohtla-Järvelt, Sillamäelt kui ka isegi Kuressaarest. Programmi kaheksa töötoa käigus jagasid tuntud ühiskonnategelased tüdrukutega oma inspireerivat lugu, koolitajad andsid teadmisi ja oskusi ettevõtluse alustest, kriitilisest mõtlemisest ja argumenteerimisoskustest finantskirjaoskuse ja avaliku esinemiseni. Lisaks sütitavatele esinejatele ja koolitajate jagatud oskustele said tüdrukud praktilise kogemuse õpitust meeskonnatööna tehtud projektides, mis olid noorte enda välja valitud ja koostöös mentoriga edukalt lõpuni viidud.

Programmiga on koolitaja või inspiratsiooni-kõnelejana seotud mitmed Eesti tuntud äri- ja meelelahutusmaailma tegelased ning poliitikud, nagu Kaja Kallas, Yoko Alender, Mari-Liis Lill, Rasmus Rask, Kaidi Ruusalepp, Kristel Kruustük, Kirke Saar, Jaak Prints ja Tanel Padar. Suur rõõm oli kogeda, et on palju naisi ja mehi, kes on võimsad eeskujud ning kõnetavad ja inspireerivad!

Järgmine Superheroes lend alustab 15. oktoobril. Kavas on päris palju uuendusi ja lisandunud on põnevaid projektipartnereid ning koostööd ettevõtete ja organisatsioonidega ka väljaspool programmi. Programmi lõppedes on osalenutel võimalus Superheroesis jätkata Big Sisteritena, panustades uude programmi mentorina ja arendades oma oskusi tiimiliikmena, olgu siis vastutusaldkonnaks IT või partnerlussuhted. Seega pole Superheroes pelgalt neli kuud vältav programm, vaid palju pikema perspektiiviga ettevõtmine, et valmistada noori ette tulevikuks, mis tähendaks nende jaoks motiveerivat tööd, oskust koostööd

teha ja maksimaalset eneseteostust. Kuna programmi vastu on juba huvi tundnud mitmed välisriigid Balti naabritest kauge Keenia ja Nepalini, siis on Superheroes oma *start-up*’ilikus lähenemises valmis ka kiiresti ja targalt rahvusvahelistuma.

Superheroesi esimese lennu võitnud algatused

Superheroesi esimese lennu võiduprojektideks oli „Ma ei ole uhhuu“, viie ettevõtliku tüdruku ellu viidud projekt, mille üheks käivitajaks on kurb teadmine, et SEYLE projekti raames läbiviidud küsitluse alusel vigastab koguni 33 protsenti Eesti koolinoortest end tahtlikult ja 15 protsenti on depressiooni tunnustega. Viie 13–16aastase tüdruku eesmärk on tõsta koolinoorte teadlikkust vaimsest tervisest. Selle jaoks on nad oma projekti „Ma ei ole uhhuu“ raames korraldanud koolides loenguid, teinud informatiivseid plakateid ja video, kus räägivad muusik ning näitleja Kristel Aaslaid ja räppar Tiitu Kaarlõp avameelselt vaimse tervise probleemidest ja oma kokkupuutest teemaga.

Teiseks võiduprojektiks oli kuue ettevõtliku tüdruku filmiprojekt „Religioon: kas ühendaja või lahutaja?“, mille eesmärk on tõsta teadlikkust erinevate religioonide kohta. Film kajastab viit suurimat religiooni ning filmis räägivad oma loo ja tutvustavad oma tõekspidamisi erinevate religioonide esindajad. Noortel on plaanis algust teha ka õpilasfirmaga, mis keskenduks õppefilmidele erinevatel ühiskondlikult olulistel teemadel. Tüdrukute unistuseks on näidata oma filme PÖFFil, et jõuda veelgi suurema hulga inimesteni nende jaoks olulistel teemadel.

Uudised, info uue programmi ja tegevuste kohta on leitavad Facebookis Superheroes Estonia lehel [facebook.com/SuperheroesEstonia/](https://www.facebook.com/SuperheroesEstonia/) ja ka Instagramis [@superheroesgirls](https://www.instagram.com/superheroesgirls).

“*You can’t be what you can’t see.*”
Marie Wilson

Superheroesi soovitused noortega töötamisel ja nende julgustamisel

Ettevõtlikkus tähendab valmisolekut mugavustsoonist välja tulla! Selleks pole palju vaja, piisab pisikestest sammudest, et saada edukogemus enda julgusest ja võimekusest. Turvaline keskkond on ohtlik. Kunstnik, brändistrateeg, kirjanik Debbie Millman kirjutab sellest väga hästi oma essees „Fail Safe”. Julgus on esimene samm tähendusrikka elu suunas. See eeldab järjekindlust väljakutsete kiuste.

Muutus algab sütitavast eeskujust ja toetus isiklikust panusest! Heal eeskujul on hindamatu roll muutusepalli veerema lükkamisel. Samuti, kui räägitakse vendlusest ja öeldakse, et õelust positiivse tähendusega pole olemas, siis muutus on nendesamade „õdede” ja „vendade” kätes. Kui meie aeg kulub siltide kleepimisele, jääb maailm muutmata.

Parim õppimine sünnib dialoogis! Dialoog ei tähenda lõputut nõustumist. Mida rohkem rääkida nendega, kes pole meiega ühel meelel, seda rohkem kasvame ja areneme. Empaatia on tänases ebakindlas ja alternatiivseid tõdesid kubisevas maailmas aina olulisem. Teise kingades maailma nägemine õpetab ka kriitiliselt mõtlema.

Vigade tegemine on õppimine! Noori tuleks rohkem julgustada vigu tegema, mitte häbi tundma. Evolutsioon on läbikukkumistele üles ehitatud. Kui me teeme vea, siis me õpime, mida teisiti ja paremini teha. Programmi jooksul sai üheks parimaks õppetunniks kiire valmisolek muutuda, areneda, koos noortega kasvada.

Innusta küsimusi esitama ja „leiutajana” maailma avastama! Me ise oleme enda kõige suurem piirang. Et püüelda tähendusliku elu poole, tuleb ise otsustada, mida see tähendab, millest see koosneb. Ja alustada tuleb nii vara kui võimalik, et ei kuluks kümneid aastaid kahtlusteks ja kahetsuseks. Alustada saab alati kohe, sest piisab ainult väikesest sammust korraga.

SUPERHEROES PROGRAMMI TOETAB BRITISH COUNCIL, LISAKS OLID ESIMISE LENNU PARTNERITEKS PROGRAMMIS TELIA EESTI AS, USA SAATKOND EESTIS, MAAILMAS SUURT TUNTUST KOGUNUD EESTI START-UP'ID FUNDERBEAM, TESTLIO, START-UP-KIIRENDI STARTUP WISE GUYS, SAMUTI HEATEO SIHTASUTUS, SPEAK-SMART, 2017. AASTA PARIM REKLAAMIAGENTUUR OPTIMIST, ADVOKAADIBÜROO HEDMAN PARTNERS, START-UP HUB LIFT99, STARTUP ESTONIA JT.

Individuaalne tagasihoidlikkus on kõigest mündi üks külg. Igas ühiskonnas kehtib sookord, mis manifesteerub ebavõrdsetes soosuhetes ja soostereotüüpides. Viimati nimetatud on üheülbalised üldistused, mis seostavad üksikisiku teatud omadusi ja võimeid konkreetse sooga, ehitades üles lihtsustatud kujutelmased, mille järgi „mehed on niisugused, naised naasugused” või „õige mees/naine olgu selline”. Ühtlasi toimivad soostereotüübid piirajatena, kuna kitsendatakse enda ja teiste valikuvõimalusi — soole paslikud tegevused ning teised variandid, mis välja jäetakse.

Nii valivad paljud noored oma huvialad ja eriala, kaaludes üksnes pooli tegelikust võimalusteringist. Noorte naiste ja meeste karjäärivalikud peegeldavad tihti peale soostereotüüpseid n-ö käepikendusi: naised traditsioonilise emarolli käepikendustena hoolitsus-, kasvatus-, ilu- ja toitlustusvaldkonnas, mehed traditsioonilise isarolli käepikendustena juhi ja liidri rollis, tehnilistel aladel, transpordi- ja rahandusvallas.

Seetõttu ei ole võimalik indiviidi käitumist vaadata vaakumis, vaid peegeldusena

ühiskonnast, milles too indiviid elab. Noortes ettevõtlike hoiakute kujundamisel on seega oluline sootundlik lähenemine, ettevõtlikkus kõnetab noori nende soost lähtuvalt erinevalt ning neile avanevad võimalused

on sotsialiseerumisest tulenevalt erisugused. Neidude ja tüdrukute puhul tuleb mees pidada, et noorte naiste positsioon ühiskonnas on nõrgem, haavatavam ning neil on vähem sümbolset võimu. Kuna kivis- tunud, eristavad soorollid on ühiskonnas endiselt tooniandvad, ei näe noored naised iseend tingimata alati otsustajana ja ettevõtlikus rollis. Samuti kogevad naised ettevõtlusesse suundudes ja karjäärireedelil mees- tega võrreldes rohkem kõhklusid, ebakindlust ja majanduslikke barjääre. Neil on vähem „kasulikke” tutvusi rahandusringkondades ja tõsiseltvõetavust pankades laenu taotlust esitades. Nii on naistel suuremaid raskusi oma ettevõtte loomisel ning nende loodud ettevõtetel kasvavad aeglaselt. (Laas 2012)

Seega ilmneb oluline vajadus teha suuremaid jõupingutusi, et noori naisi ja tüdrukuid julgustada olema ettevõtlikum ning kõrvaldada barjäärid, mida just nemad kogevad täna. Seda on võimalik läbi viia erinevate toetavate tegevuste kaudu, näiteks karjääri- nõustamine, mentorlus, naisettevõtjate eeskujudeks seadmine jne.

ALLIKAD

Laas, A. (2012). ETNA Mikrokrediit: Naiste ettevõtlusuuringu aruanne, lk 6-7.

Noorte ettevõtlikkus, soov midagi ise ära teha ja seeläbi midagi enda ümber paremaks muuta, näiteks omaalgatuse või vabatahtliku tegevuse kaudu, on alus iga noore arenguks ja laiemalt tugeva kodanikuühiskonna arengule. NULA ühiskondlike algatuste inkubaator, SPARK Makerlab ja Merkuuri mobiilsed töötoad on osa põnevatest algatustest Eestis, mis toetavad noorte ettevõtlikkust ja pakuvad noortele võimalusi ja tuge oma ideede elluviimiseks või esimese katsetuse tegemiseks uues valdkonnas. Need annavad noortele hea võimaluse turvalises keskkonnas oma ideid arendada, saada uusi teadmisi ja kogemusi valdkonnast, mis võis seni tunduda kauge ja keeruline.

Eesti Noorsootöö Keskus toetab noorte ettevõtlikkuse arendamist erinevate tegevuste kaudu. ENTK rahastab Eesti Noorteühenduste Liidu koordineeritavat „Noorte osaluse fondi”, mille kaudu saavad noorte osaluse arendamiseks toetust taotleda nii olemasolevad osaluskogud kui ka mitteformaalsed noortegrupid ja -aktiivid. Haridus- ja teadusministeeriumi ellu kutsutud ja Eesti Noorsootöö Keskuse elluviidava, ESF programmi „Tõrjutusriskis noorte kaasamine ja noorte tööhõivevalmiduse parandamine” raames toetatakse noortemalevate korraldamist, noorte esimese praktikakogemuse saamist kogukonnapraktika programmi raames ja noorte omaalgatuste elluviimist „Nopi Üles” fondi kaudu. „Nopi Üles” fondi eesmärk on pakkuda 7–26aastastele noortele koostöös noorsootöö organisatsioonide ja ühingutega võimalusi viia ellu omaalgatusel põhinevaid ideid. Tegevuse tulemusel edendatakse noorte ettevõtlikkust ja aktiivset eluhoiakut, panustatakse kogukonna arengusse ning

toetatakse vabatahtlikku tegutsemist. Oluline osa on tegevuse käigus saadud kogemuste analüüsimisel ja järelduste tegemisel. Noortemalevas osalemine pakub noortele hea võimaluse osa saada nii ettevõtlikkusega seotud töö- kui ka vaba aja tegevustest, et innustada noori olema aktiivsed, ettevõtlikud ja karjääriteadlikud. Hea ettevõtlikkust toetava maleva näitena võime välja tuua Lihula Vallavalitsuse innovatsioonimaleva „Piiridest välja”, mille eesmärk oli nihutada noorte arusaamu tänapäeva töömaailmast ja ettevõtlusest ning viia kokku kohalikud noored ja piirkonna edukaimad ettevõtjad.

Eesti Noorsootöö Keskus panustab ka noorte sotsiaalse ettevõtlikkuse arendamisse. Selleks alustas ENTK praktilist koostööd Sotsiaalsete Ettevõtete Võrgustiku, Sotsiaalse Innovatsiooni Labori ning teiste partneritega noorte sotsiaalse ettevõtluse valdkonna arengustrateegia väljatöötamise ja noorte sotsiaalset ettevõtlust edendava arenguprogrammi mudeli väljatöötamiseks. Eesmärk on leida vastused, kuidas saaksid noored paremini aimu sotsiaalse ettevõtluse olemusest ja jõuaksid sotsiaalse ettevõtluseni. Hetkel on väljatöötamisel noorte sotsiaalse ettevõtluse edendamise arenguprogramm, mille abil saaksid noorsootöö spetsialistid sotsiaalse ettevõtluse teema oma igapäevase töö kaudu noorteni tuua. Ajurünnakute ja teenusedisaini töötubade tulemusel valmib noorte sotsiaalse ettevõtluse valdkonna arengustrateegia ja noorte sotsiaalset ettevõtlust edendava arenguprogrammi mudel, millest viimast piloteeritakse juba käesoleva aasta sügisel mõnes Tallinna või Harjumaa noorsootöö struktuuris.

NULA – start-up’idest vabaiühendused

Iduettevõtetest kuuleme nii söögi alla kui peale, imetleme nende edulugusid ja mõtleme, kuidas neid vaid rohkem olla saaks. Ja tõsi ju on, et kiire tempo, idee pidev testimine ja potentsiaal suurteks õnnestumisteks kõlavad ahvatlevalt. NULA ühiskondlike algatuste inkubaator pakub start-up-mõtteviisi tuge meeskondadele, kellel on idanemas mõni sotsiaalne probleem lahendav idee.

Ühiselt loodava plaani ja mitmekülgse mentorluse abil saab vajaliku toe just päris alguses – mil abi on kõige enam vaja. Kaasatud on oma ala professionaalid ja fookuses on justnimelt ühiskondlikud probleemid – olgu teemaks siis keskkond, haridus, vananev ühiskond või mistahes muu valdkond. Inkubaatoris kasvavad ideed kiiremini ja targemalt elujõulisteks algatusteks. Lisaks sisulisele toele saavad inkubatsiooni läbinud algatused kandideerida ka kolmele kuni 25 000-eurosele toetusele – et oma ideed testida ja laiendada.

Miks NULA inkubaator toimub? Näeme sageli, kuidas iduettevõtete lähenemistest on palju õppida ka ühiskondlike algatuste puhul: eelkõige tähendab see võimalikult varajast ja tihedat suhtlemist sihtrühma ja

teenust/toodet rahastava osapoolega, et kohandada see nende vajadustele ja võimalustele sobivaimaks ning vältida olukorda, kus lahendust ei hakata kasutama.

Noortele suunatud algatustest on NULA inkubaatorist hoogu juurde saanud näiteks Mure Pooleks vaimse tervise teemalised vestlusgrupid, Vaikuseminutite kesken-dumisharjutused ja Ida-Virumaa noortele suunatud tööpraktika programm. Mitmel juhul on idee käivitajaiks just noored ise, kes neid probleeme ühtlasi kõige teravamalt tajuvad. On rõõm näha, kuidas algselt väikesest vabatahtlike seltskonnast on kasvamas suure potentsiaaliga ühiskondlikud algatused – selliseid arenguid võiks Eestis palju rohkem olla.

NULA ühiskondlike algatuste inkubaator on Kodanikuühiskonna Sihtkapitali (KÜSK) ja Heateo Sihtasutuse ühine jõupingutus toetamaks algatusi, mis lahendavad konkreetseid ühiskondlikke probleeme. Inkubatsioon toimub üks kord aastas ning selles osaleb kuus eripalgelist algatust. Kuue kuu jooksul toimub koostöös mentoritega viis praktilist koolituspäeva ning individuaalsed nõustamised. NULA inkubaator stardib taas 2018. aasta alguses.

SPARK Makerlab – koht noortele ettevõtlikele

Juba aasta jagu on Tartu südalinnas SPARKi äri- ja kommunikatsioonikeskuses tegutsenud SPARK Makerlab – avalik töökoda ja teabekeskus. Asutuse nimi tähendab inglise keelest tõlgituna sädet ja sütitamist, mis sümboliseerib suunitlust anda hoog sisse uutele ideedele ja ettevõtmistele.

Makerlabi avaliku töökoja inimesed saavad kasutada tööriistu ja -ruume ning materjale: lisaks riistvarale on olemas ettevõtetelt annetuse saadud toormaterjalid. Kellele tootmisjäák, kellele algaine. Mis peamine – Makerlabis kohtutakse omasuguste hakkajate inimestega. Korraks õppimine või tööruutini peast välja visata on pea igale inimesele boonus.

Sügisest on SPARK Makerlab taas töötubade lainel. Toimuma hakkavad erinevad põnevad etteregistreerimisega töötubad, korraldatakse vahvaid sünnipäevapidusid, huviringe ja avalikke töötubasid.

Makerlab on suurepärane koht, kus äriideed prototüüpida ja seda esimestes väikestes kogustes valmistada. Näiteks aitas Makerlab 24.–28. juunil korraldada Eesti 2.0 suvekooli „Hüppelaud“. Suvekooli tulnud ligi 60 Eesti koolinoort löid nädala jooksul 12 toodet ja teenust, nende hulgas näiteks füüsika-doomino, teenuste vahendamise rakenduse, parkimisäpi, sõrmejäljelugejaga seljakoti jpm.

Noortel olid abiks Eesti iduettevõtluse vägevad männid. Teiste hulgas pidas inspiratsioonikõne *TransferWise*'i kaasasutaja Taavet Hinrikus, kes rõhutas, et tootearenduses on oluline võimalikult kiiresti leida esimesed maksvad kliendid, kelle tagasiside põhjal toodet edasi arendada. Ürituse peakorraldaja oli *Eesti 2.0* liikumise juht Ede Schank Tamkivi, kes kutsus kokku kõik mentorid, leidis üles asjast huvitatud koolinoored ning tegeles kõikvõimalike korralduslike probleemidega. Ürituse eestkõneleja oli Hardi Meybaum.

Kogu Makerlabi sisustus ja kollektiiv on üles ehitatud prototüüpimiseks, olgu valmiv ese elektrooniline, arvutis, puust, rauast või 3D-prinditud plastmassist. Makerlabi roll on niisiis tagada noortele hea töökeskkond, materjalitagavara ja mentorlus ning seista selle eest, et Tartu oleks noortele arendav keskkond ja et igalühel oleks võimalus oma loovusel lennata lasta. Makerlabist saadavad kasulikud tutvused, teadmised ja seal leiduvad innukad-lennukad inimesed aitavad noorel särasilmsel isehakkajal alustada teekonda millegi suurema suunas.

Lisaks „Hüppelauale“ oli Makerlabil suvel Tartus käsil veel üks suurem projekt – „Rannalabor“ Anne kanali ääres. Noortele pakuti võimalust saada osa mitmesugustest tegevustest alates psühholoogia õpitubadest kuni vetelpääste praktiliste elupäästmisharjutusteni. Lisaks Makerlabile käisid rannalaboris külas Psühohobuss, RCSnaili interaktiivsed ralliautod, Eesti Maanteemuuseum, Rullibuss ja teised põnevad külalised. Kõik tegevused olid noortele tasuta. Oli näha,

kuidas noorte innukus iga päevaga kasvas. Noored said koolivaheaja aega kasulikult sisustada ning nii mõnelgi tekkis püsiv huvi Makerlabi tegemiste vastu.

Vastates küsimusele, miks võiksid noored teha vabatahtlikku tööd, on Makerlabil lühike ja lõõv vastus: esiteks leidub tänapäeval väga põnevaid väljakutseid ja juba noorena töökogemuste saamine annab väga suure väärtuse tulevases elus.

Mida soovitada noortega töötavale spetsialistile? Makerlabi senine kogemus noorte ja lastega töötamisel on näidanud, et noored on leidlikud ning nende pealehakkamisi tuleks pigem julgustavalt suunata kui puust ja punaseks paberil ette joonistada. Makerlabi juhendajad on sageli pidanud üllatuma, kui võrd lihtsasti ja huvitavalt suudetakse probleemid tegelikult lahendada.

Merkuuri mobiilsed töökojad ja -toad

Merkuuri meeskond ja mobiilsed töökojad rändavad mööda Eestimaad ning noortel üle Eesti on võimalik tutvuda tehnoloogia valdkonna võimalustega metalli- ja puidusektoris. Oleme ehitanud mobiilsed ratastel töökojad, et anda noortele reaalne võimalus ise valmistada puidust ja metallist tooteid, katsetada erinevaid töövõtteid ja vahendeid ning tutvuda tehnoloogia ja inseneeria valdkondade võimalustega. Meie viime mobiilse töökoja koos juhendajaga noorte juurde.

Mobiilsete töötubade teenuse tähtsaimateks märksõnadeks on ettevõtlikkus, karjääriteadlikkus ja innovaatilisus. Soovime innustada noori olema loovad ja ettevõtlikud, et nad suudaksid ise tulevikus põnevaid projekte algatada ning luua ägedaid tooteid ja

teenuseid, millega maailma vallutada. Mobiilses töötoas tutvustatakse noortele Eesti metalli- ja puidusektori ettevõtteid ning õpilasfirmade, kutse- ja ülikoolide algatusi ja tegevussuundi, et avardada noorte maailmapilti ja teha tutvust tehnoloogia valdkonna karjäärivõimalustega.

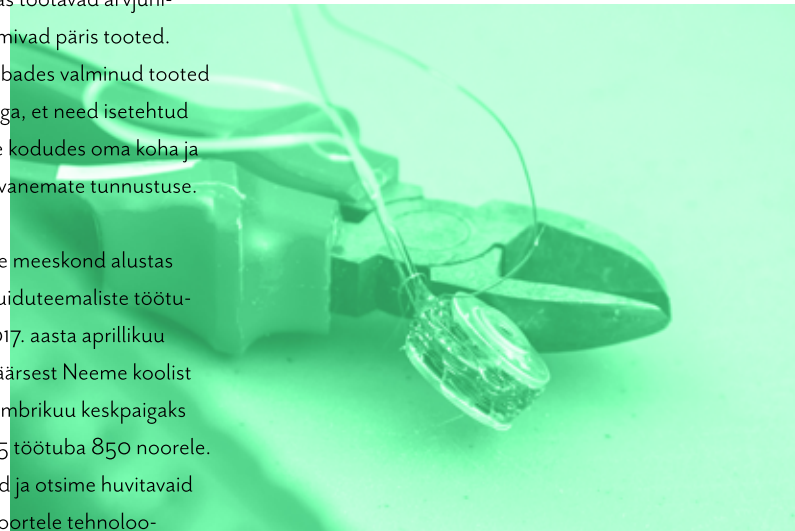
Meie eesmärk on pakkuda leidlikke ja nutikaid lahendusi, et noored sooviksid ise ette võtta ja teoks teha tegevusi, mida nad ei ole kunagi varem proovinud. Valmistame töötubades metallist mälupulki, puidust kelli ja spinnereid, et nihutada piire ning julgustada noori olema loovad ja ettevõtlikud. Leiame, et on väga oluline anda noortele võimalus panna ise käed külge, katsetada erinevaid töövõtteid, õppida lugema tehnilisi jooniseid, näha, kuidas töötavad arvuhiitavad seadmed ja valmivad päris tooted. Noored saavad töötubades valminud tooted endale ja loodame väga, et need isetehtud tooted leiavad noorte kodudes oma koha ja rakenduse ning lapsevanemate tunnustuse.

Mobiilsete töökodade meeskond alustas noortele metalli- ja puiduteemaliste töötubade korraldamist 2017. aasta aprillikuu lõpus väikesest mereäärsest Neeme koolist Harjumaal ning septembrikuu keskepaigaks oleme korraldanud 75 töötuba 850 noorele. Kuna oleme mobiilsed ja otsime huvitavaid Eestimaa kohti, kus noortele tehnoloogiamaailma tutvustada, siis oleme viinud töötubasid läbi noortekeskustes, koolides, laagrites, malevates, teadus- ja noortefesti-

validel, noortepäevadel, robotika üritustel, AHHAA Teaduskeskuses, Spark Makerlabis, Vanatehnika Varjupaigas, motoüritusel ja Stroomi rannas ning arendanud koostööd kohalike omavalitsuste, ettevõtete, erialaliitude, Laste Vabariigi ja kodukohvikute korraldajatega.

Soovime ise olla ettevõtlikud ja süstida seda ka noortesse! Aastatel 2017–2018 saame pakkuda 120 tasuta töötuba 1200 noorele.

Teenust rahastatakse Haridus- ja Teadusministeeriumi, Eesti Noorsootöö Keskuse, Euroopa Sotsiaalfondi ning Eesti Vabariigi kaasrahastusel elluviidava „Tõrjutusriskis noorte kaasamine ja noorte tööõhivõime parandamine“ programmi vahenditest.

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti
tuleviku heaks

SA Archimedese noorteagentuur

HARIDUS- JA
TEADUSMINISTEERIUM

MIHUS on Eesti noortevaldkonna ajakiri, mis toob noorsootöö professionaalile kätte uued teooriad, arvamusel, uuringud ja praktikad. Ajakirja nimi on eestikeelne sünonüüm sõnadele kvaliteet, hoolivus ja väärtus, mis kõik iseloomustavad noorsootööd, kuhu poole ühiselt püüdlime. Ajakirja esmanumber ilmus 2009. aastal.

AJAKIRJA MIHUS VÄLJAANDMIST TOETATAKSE EUROOPA SOTSIAALFONDI JA EESTI VABARIIGI KAASRAHASTAMISEL 2014–2020 ELLUVIIDAVAST TEGEVUSEST „NOORSOOTÖÖTAJATE KOOLITUSTE ARENDAMINE“. AJAKIRI ON TRÜKITUD FSC SERTIFIKAADIGA PAPERILE Loodussõbralike värvidega.

Ajakirja väljaandja:
SA Archimedese
noorteagentuur
Koidula 13a, 10125 Tallinn
tel 697 9236, noored.ee,
mitteformaalne.ee

Mihust saab tasuta
lugeda ka veebis. Vaata
mitteformaalne.ee/mihus

Toimetaja:
Olav Kersen

Keeletoimetus:
Anu Rooseniit,
Keeletoimetus OÜ

Kujundus:
Andreas Roosson,
Hmmm Creative Studio

Trükk: Ecoprint

ISSN: 1736-860X

